

2021

Handicappolitisk Redegørelse

Om redegørelsen

Handicappolitisk Redegørelse 2021 er den tredje redegørelse, som er udarbejdet af Ministeriernes Handicapudvalg, siden det i 2014 blev besluttet, at opgaven med at udforme handicap-politiske redegørelser skulle overgå fra Folketingets Ombudsmand til Ministeriernes Handicapudvalg med Social- og Ældreministeriet i spidsen i kraft af ministeriets handicapkoordinerende rolle.

Redegørelsen tager afsæt i regeringens arbejde med at fremme ligebehandling af mennesker med handicap. Nærværende redegørelse redegør for årene 2019 og 2020. I lighed med Handicappolitisk Redegørelse 2016 og 2018 er redegørelsen disponeret efter de samme overordnede fokusområder, som afspejler handicapkonventionens målsætninger og principper. Redegørelsen indeholder dermed alene initiativer, som relaterer sig til disse fokusområder, og er således ikke et udtømmende katalog over alle handicappolitiske indsatser på de forskellige sektorområder.

Redegørelsen er udarbejdet i regi af Ministeriernes Handicapudvalg, som er et tværministerielt udvalg med Social- og Ældreministeriet som formand. Udvalgets overordnede formål er at medvirke til at skabe en sammenhængende handicappolitisk indsats i overensstemmelse med regeringens mål og visioner. Herunder indgår at skabe sammenhæng i regeringens initiativer, men også at være et forum for håndtering af tværgående udfordringer, videndeling, netværkskabelse og sparring om aktuelle handicappolitiske forhold, herunder den fortsatte implementering af FN's handicapkonvention.

Redegørelsen er udarbejdet med bidrag fra og i samarbejde mellem en lang række ministerier, som alle har arbejdet for at fremme handicappolitiske målsætninger om et inkluderende samfund og lige muligheder for alle.

Redegørelsen er bygget op om ni centrale fokusområder. I disse kan man læse om tankerne bag hvert af de overordnede fokusområder samt om udvalgte centrale initiativer i de enkelte ministerier, som er igangsat for at understøtte arbejdet med det pågældende fokusområde. For hvert fokusområde præsenteres mål og centrale initiativer på de enkelte områder.

Indhold

Om redegørelsen	1
1. Indledning	4
2. Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination	6
Forbud mod forskelsbehandling	7
Flyt holdninger og bekæmp fordomme	7
Særlige hensyn til studerende med handicap	8
Hadforbrydelser mod personer med handicap	8
3. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet	9
Indførelse af nye regler om magtanvendelse	10
Tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse under ferie	11
Forsøgsordning med landsdækkende ledsagelse til blinde og svagsynede over 67 år ..	11
Ekstra ledsagelse for mennesker med handicap i botilbud	12
Overvågning og støtte til unge, der modtager hjælp efter § 95, stk. 3	12
Målretning af botilbud til unge	12
Udvidelse af kredsen af stemmeberettigede	13
4. Fysisk og digital tilgængelighed	14
Fysisk tilgængelighed	14
Digital tilgængelighed	19
5. Lige adgang til uddannelse	24
Inklusionsindsatsen 2018-2020	26
Øvrige initiativer på grundskoleområdet	27
Kvalitetsudvikling i ungdomsuddannelserne	30
Øvrige initiativer på uddannelsesområdet	37
6. Flere i arbejde	41
Styrkelse af beskæftigelsen for mennesker med handicap	42
Flere i arbejde	44
Social støtte i overgang til og fastholdelse i job	47
Retur til et aktivt arbejdsliv – rehabiliteringsinitiativ for veteraner	48
7. Fremme af sundhed	50
Fokus på sundhed	51
Covid-19 indsatser	55
Et trygt og værdigt liv med demens	57
Udvikling og afprøvning af nye behandlingstilbud for veteraner med PTSD	58
8. Mødet med det offentlige system	61
Evalueringsaf det specialiserede socialområde	61
Forberedelse af overgangen til voksenlivet for unge med handicap	62

	Danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen for kommunale klagesager...	63
	Handlingsplan til styrkelse af kvaliteten i sagsbehandlingen på handicapområdet	63
	Retssikkerhedsenhed og tilhørende uafhængigt rådgivende organ.....	63
	Udbredelse af Stepping Stones - en del af Udviklings- og Investeringsprogrammet	64
	Bedre koordinering i indsatserne for børn og unge med handicap	65
	Styrket samarbejde med kommunerne om indsatsen for skadede veteraner	65
	Taskforce på handicapområdet.....	65
	Socialtilsyn.....	66
	Unge med autisme og overgangen til et selvstændigt voksenliv	68
	Tegnsprogstolkning i krisesituationer	69
9.	Viden og dataindsamling.....	70
	Socialpolitisk Redegørelse	71
	Evalueringen af det specialiserede socialområde	71
	Personer med Handicap – Hverdagsliv og levevilkår	72
	Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM)	72
	Viden om sociale metoder på handicapområdet	74
	Vejledende, faglige forløbsbeskrivelser	75
	Initiativer vedr. ADHD.....	75
	Forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap	76
10.	Internationalt samarbejde.....	78
	Internationalt arbejde	79

1. Indledning

Dansk handicappolitik skal være med til at understøtte en samfundsudvikling, hvor børn, unge og voksne med handicap har samme ansvar for eget liv som alle andre samfundsborgere og samme muligheder for at udnytte deres potentialer på lige fod med alle andre. Det langsigtede mål er at skabe et inkluderende og mangfoldigt samfundsfællesskab baseret på respekt for forskellighed, og hvor der støttes op om den enkeltes ressourcer og muligheder. Men det er også målet at skabe et samfund, hvor ansvar og muligheder balancerer, og hvor alle har mulighed for at deltage i og bidrage til fællesskabet.

Denne redegørelse er et vigtigt element i arbejdet med at nå dette mål. Redegørelsen er med til at fastholde et fokus på området, der kan føre til vigtige og nødvendige diskussioner og ikke mindst sikre, at arbejdet med inklusion og ligebehandling af mennesker med handicap hele tiden udvikles og forbedres.

En vigtig ramme for arbejdet er FN's Konvention om Rettigheder for Personer med Handicap. Konventionen skal fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed.

Handicapkonventionen indeholder et princip om progressiv implementering af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og kan betragtes som et dynamisk redskab, der bidrager til at sikre en fortsat udvikling af området med henblik på fuld opnåelse af de rettigheder, der er fastsat i konventionen inden for de rammer, som samfundsudviklingen og samfundsøkonomien sætter.

Konventionen trådte i kraft i Danmark den 23. august 2009.

Redegørelsen er disponeret efter ni centrale fokusområder, som er udvalgt med afsæt i de bærende principper i FN's handicapkonvention:

- 1) Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination
- 2) Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet
- 3) Fysisk og digital tilgængelighed
- 4) Lige adgang til uddannelse
- 5) Flere i arbejde
- 6) Fokus på sundhed
- 7) Mødet med det offentlige system
- 8) Viden og dataindsamling
- 9) Internationalt samarbejde

Hvert fokusområde indledes med et kort resumé af de for fokusområdet vigtigste relevante artikler i FN's handicapkonvention. Derefter præsenteres mål og centrale initiativer på de enkelte områder.

Den 23. og 24. september 2014 blev Danmark for første gang eksamineret af FN's handicapkomité. Eksaminationen skete som opfølgning på Danmarks første landerapport (2011) og efterfølgende skriftlig besvarelse af de såkaldte "list of issues" i juni 2014. Eksaminationen resulterede i komitéens "Concluding Observations" (anbefalinger) til, hvordan Danmark kan styrke implementeringen af FN's handicapkonvention. De modtagne anbefalinger indeholder ros, men også 30 anbefalinger til hvordan Danmark fremover kan styrke implementeringen. På baggrund af anbefalingerne har Social- og Ældreministeriet udarbejdet Danmarks rapport til FN's Handicapkomite forud for den kommende eksamination, der for nuværende er udsat på ubestemt tid som følge af coronapandemien. Både anbefalingerne og rapporten er offentliggjort på Social- og Ældreministeriets hjemmeside.

2. Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 5: Lighed og ikke-diskrimination og artikel 8: Bevidstgørelse.

Det følger af artikel 5, at deltagerstaterne anerkender, at alle er lige for loven, og at personer med handicap skal sikres lige og effektiv retlig beskyttelse imod diskrimination af enhver grund. Derfor skal deltagerstaterne tage alle passende skridt til at sikre, at der tilvejebringes rimelig tilpasning.

Det følger af artikel 8, at deltagerstaterne forpligter sig til at vedtage umiddelbare effektive og passende foranstaltninger til at øge bevidstheden i samfundet om personer med handicap, at bekæmpe stereotyper, fordomme m.v. og at fremme bevidstheden om evner hos og bidrag fra personer med handicap. Foranstaltningerne kan bl.a. omfatte effektive offentlige bevidstgørende kampagner og fremme - på alle niveauer i uddannelsessystemet - af en holdning af respekt i forhold til de rettigheder, der tilkommer personer med handicap.

Der er fra centralt hold løbende fokus på at modvirke diskrimination samt beskytte og fremme menneskerettigheder for mennesker med handicap.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, som trådte i kraft 1. juli 2018, indeholder et bredt dækkende forbud mod forskelsbehandling, ligesom den giver effektive håndhævelsesmuligheder ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling. Den 1. januar 2021 trådte en ændring af loven i kraft, der tydeliggør den ret til rimelig individuel tilpasning af ydelser, som børn og unge har i skoler og dagtilbud.

Yderligere er der i maj 2021 vedtaget et lovforslag, hvormed det bliver en strafskærpende omstændighed, hvis en kriminel gerning har baggrund i offerets handicap.

Samtidig er det vigtigt fortsat at arbejde for at øge bevidstheden i samfundet om mennesker med handicap og skabe respekt for de rettigheder og den værdighed, der tilkommer dem. Det er vigtigt at bekæmpe stereotyper og fordomme samt at fremme en positiv holdning og større samfundsmæssig bevidsthed om og blandt mennesker med handicap.

I 2019 gennemførte Det Centrale Handicapråd kampagnen "Sød, sej og særlig - Min ven med handicap" målrettet børn i 2.-4. klasse., der bidrog til bekæmpelse af fordomme om børn med handicap gennem små film om venskaber mellem børn med og uden handicap samt af undervisningsmateriale og en samtaleguide.

Nedenfor præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination.

Forbud mod forskelsbehandling

Social- og Ældreministeriet

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap trådte i kraft 1. juli 2018. Loven giver personer med handicap samme beskyttelse mod forskelsbehandling uden for arbejdsmarkedet, som gælder i forhold til kriterierne køn, race og etnisk oprindelse, ligesom den giver effektive håndhævelsesmuligheder ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling.

Loven gælder for alle områder i samfundet, bortset fra områder der er omfattet af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v. Ligeledes er udøvelse af aktiviteter af rent privat karakter undtaget fra forbuddet mod forskelsbehandling. Forbuddet mod forskelsbehandling omfatter såvel direkte som indirekte forskelsbehandling, ligesom chikane skal betragtes som forskelsbehandling, når en uønsket optræden i relation til en person med handicap finder sted med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed og skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima for den pågældende.

Der er klageadgang til Ligebehandlingsnævnet over overtrædelser af forbuddet mod forskelsbehandling på grund af handicap samt over forbuddet mod repressalier. Personer, der er krænket ved overtrædelser af forbuddet, kan tilkendes en godtgørelse.

Rimelig individuel tilpasning

Den 1. januar 2021 blev lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap ændret, så der blev indført ret til rimelig individuel tilpasning i dagtilbud, folkeskole, friskoler og private grundskoler (frie grundskoler). Der blev samtidigt indført en klageadgang til Ligebehandlingsnævnet, der giver mulighed for at få tilkendt en godtgørelse.

Formålet med den ændrede lov er, at børn og unge med handicap kan undgå forskelsbehandling i dagtilbud og i skolen og opnå samme muligheder for deltagelse som andre børn og unge. Dermed kan de få bedre muligheder for inklusion og ligebehandling i samfundet.

Der vil både blive fulgt op på lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap og indførelsen af ret til rimelig individuel tilpasning i den årlige opfølgning fra Ligebehandlingsnævnet, der forventes i december 2021 samt i en mere dybdegående evaluering. Begge er aftalt i regi af lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.

Flyt holdninger og bekæmp fordomme

Social- og Ældreministeriet og Det Centrale Handicapråd

Det Centrale Handicapråd lancerede i april 2019 kampagnen "Sød, sej og særlig - Min ven med handicap" målrettet børn i 2.-4. klasse. Kampagnen indeholdt små film om venskaber mellem børn med og uden handicap samt af undervisningsmateriale og en samtaleguide, som kan bruges af forældre og fagfolk. Kampagnen er formidlet til børn, lærere og forældre via

sociale medier og Det Centrale Handicapråds hjemmeside. Kampagnen fik en god modtagelse og nåede ud til ca. 400.000 på sociale medier.

På baggrund af en ekstern evaluering af kampagnen, som har peget på vigtigheden af, at temaet genbesøges flere gange i løbet af folkeskolen med henblik på at skabe varige holdningsændringer, har rådet besluttet at afsøge mulighederne for at videreudvikle kampagnen til folkeskolens 5.-7. klasser. En ny kampagne vil i givet fald kunne gennemføres i efteråret 2021 med henblik på, at lærere kan inddrage den i undervisningen i 2. halvdel af skoleåret 2021-2022 eller i skoleåret 2022-2023.

Særlige hensyn til studerende med handicap

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Uddannelses- og Forskningsministeriet arbejder løbende på at understøtte, at studerende med handicap har gode muligheder for at tage en uddannelse på lige fod med andre studerende. Bevidstgørelsen og ønsket om ligestilling ses generelt på tværs af uddannelsessystemet, herunder i form af særlige regler mv. for studerende med handicap mht. støtteformer, optag, eksamensregler, hjælpemidler og mulighed for dispensation på baggrund af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Uddannelses- og Forskningsstyrelsen blev f.eks. gennem behandling af klagesager fra studerende opmærksomme på, at nogle af de videregående uddannelsesinstitutioner havde brug for mere vejledning omkring reglerne på handicapområdet, hvorfor styrelsen i foråret 2020 udsendte et hyrdebrev til alle de videregående uddannelsesinstitutioner, som sætter fokus på reglerne – og ved hjælp af en tjekliste understøtter, at institutionerne kommer rundt om de relevante overvejelser, så de studerende får den hjælp, de har brug for.

Hadforbrydelser mod personer med handicap

Justitsministeriet

Som en del af arbejdet med styrkelse af indsatsen mod hadforbrydelser har Justitsministeriet været i dialog med en række relevante interesseorganisationer om mulige tiltag på hadforbrydelsesområdet. I den forbindelse er der bl.a. blevet peget på, at forbrydelser, der har baggrund i offerets handicap, ikke i dag anses for hadforbrydelser i straffelovens forstand. Et lovforslag, der har til formål at styrke det strafferetlige værn mod forbrydelser begået med baggrund i offerets handicap, er derfor blevet fremsat af justitsministeren den 3. februar 2021. Det foreslås med lovforslaget, at ordet »handicap« tilføjes til straffelovens § 81, nr. 6 (om strafskærpende omstændigheder), således, at det bliver en strafskærpende omstændighed, hvis en kriminel gerning har baggrund i offerets handicap. Lovforslaget trådte i kraft den 1. maj 2021.

3. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 19: Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet, artikel 29: Deltagelse i det politiske og offentlige liv samt artikel 30: Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt.

I henhold til artikel 19 anerkender deltagerstaterne, at alle personer med handicap har lige ret til at leve i samfundet med samme valgmuligheder som andre, og deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at gøre det lettere for personer med handicap fuldt ud at nyde denne rettighed samt fuldt ud at blive inkluderet og deltage i samfundet.

I henhold til artikel 29 skal deltagerstaterne sikre personer med handicap politiske rettigheder og mulighed for at nyde dem på lige fod med andre, herunder sikre at personer med handicap har ret til og mulighed for at afgive deres stemme og modtage valg.

Civilsamfundet er indgang til ligeværdige møder mellem mennesker med og uden handicap. Deltagelse i civilsamfundets mange fællesskaber er en af de vigtigste veje til øget inklusion og mangfoldighed i samfundet. Det er derfor vigtigt at understøtte, at mennesker med handicap kan deltage på lige fod med andre i samfundet.

For det enkelte menneske med handicap handler deltagelse også om at kende og bruge sine rettigheder. Derfor skal mennesker med både fysiske og kognitive handicap understøttes i at deltage som aktive samfundsborgere i de mange aktiviteter, som det danske samfund har at byde på og i at leve selvstændige liv.

For at fremme disse dagsordner er der fra centralt hold taget en række initiativer.

Blandt andet er der med virkning fra 1. juli 2020 indført ret til overvågning og støtte i forbindelse hermed i hjemmet om natten for unge mellem 18 og 23 år, der har behov herfor. Det betyder, at disse unge ved det fyldte 18. år, hvor de ofte ikke er parate til at flytte hjemmefra, kan blive i eget hjem frem for at føle sig nødsaget til at tage imod et botilbud for at kunne blive tilset og modtage den nødvendige støtte om natten.

I 2019 blev værgemålsloven ændret således, at værgemål med fratagelse af den retlige handleevne kan begrænses så fratagelsen alene er delvis, sådan at der stadig er mulighed for at stemme til folketingsvalg. Ordningen skal fremme at flest muligt danskere kan stemme til folketingsvalg og deltage i demokratiet.

Herudover er mulighederne for ledsagelse for mennesker med handicap blevet udvidet. Der blev med finansloven for 2019 afsat 80,0 mio. kr. i alt til en fireårig forsøgsordning med ledsagelse til blinde og svagsynede over 67 år, der skal sikre, at de ikke bliver isoleret i eget hjem, men kan deltage i samfundet.

Med finansloven for 2021 er aftalepartierne blevet enige om yderligere at afsætte 16 mio. kr. i 2021 til ekstra ledsagelse for mennesker med handicap, der er i målgruppen for ledsagelse og bosat på bosteder, og som under nedlukningen, som følge af COVID-19, har oplevet ensomhed og isolation. Forsøgsordningen skal øge mulighederne for at kunne deltage i selvvalgte aktiviteter uden for hjemmet.

Den 1. januar 2020 trådte der nye regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne i kraft. Ændringerne har til formål at give større fleksibilitet og bedre handlemuligheder for personalet i varetagelsen af omsorgen over for borgerne, herunder også for borgere med demens. Blandt ændringerne er en udvidelse af muligheden for at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologier for at forebygge og reducere magtanvendelse.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet.

Indførelse af nye regler om magtanvendelse

Social- og Ældreministeriet

Den 1. januar 2020 trådte der nye regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne i kraft. Ændringerne udmønter dele af de politiske aftaler om bl.a. revision af reglerne om magtanvendelse på hhv. handicap- og demensområdet, som blev indgået den 31. august 2018 mellem den daværende regering, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti.

Baggrunden for ændringerne af reglerne var et behov for bedre rammer for at varetage omsorgspligten over for voksne mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder mennesker med demens. Med de nye regler er der indført bestemmelser om fastsættelse af husordner og fysisk guidning for at forebygge magtanvendelser samt en række akutbestemmelser, som giver større fleksibilitet og bedre handlemuligheder for personalet i varetagelsen af omsorgen for borgerne. Der er også indført nye regler om registrering og indberetning af indgreb, hvilket skal sikre en mere konsekvent og enkel indberetning, som kan anvendes til refleksion og forebyggelse af magtanvendelser.

I samme omgang blev mulighederne for anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi udvidet. Med udvidelsen er det muligt at bruge nye typer af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger, som kan registrere borgerens bevægelser, fx faldmåtter, sensorgulve og GPS, som alternativ til mere indgribende tiltag. Der er nedsat et særligt råd, som hvert år vurderer, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi, der kan anvendes.

Som led i ændringen er der med Aftale om satspuljen på børne- og socialområdet 2019-2022 afsat i alt 5,9 mio. kr. i perioden 2019-2022 til et initiativ, der skal anvendes til at understøtte kendskabet til og implementeringen af de nye regler samt til gennemførelse af en evaluering af de nye regler i 2022.

Tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse under ferie

Social- og Ældreministeriet

Den 1. januar 2018 trådte lov nr. 649 af 8. juni 2017 om tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse under ferie i kraft. Med loven får visse kommunale og regionale døgntilbud mulighed for at tilbyde tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse under ferie til døgntilbuddets beboere over 18 år. En evaluering af loven blev gennemført i 2019. Evalueringen viser, at det har haft et positivt udbytte for de beboere, der har været på ferie med tilkøbt kendt personale som ledsagelse. Særligt har det betydet øget livskvalitet for beboerne, og det har styrket relationen mellem beboer og ledsager.

Forsøgsordning med landsdækkende ledsagelse til blinde og svagsynede over 67 år

Social- og Ældreministeriet

Der blev med finansloven for 2019 afsat 80,0 mio. kr. i alt til en forsøgsordning med ledsagelse til ældre med synshandicap. Målgruppen for ordningen er blinde og svagsynede personer over 67 år med en synsrest på 10 pct. eller mindre, som ikke i forvejen er omfattet af ledsageordningen efter servicelovens § 97. Personer i målgruppen tilbydes ledsagelse i syv timer om måneden, hvilket skal sikre, at ældre med synshandicap ikke bliver isoleret i eget hjem, men kan deltage i samfundet.

Forsøgsordningen indebærer, at Dansk Blindesamfund på baggrund af ansøgninger tilbyder ledsagelse til de personer, som er omfattet af målgruppen. Ledsagelsen er ikke betinget af medlemskab af Dansk Blindesamfund. Eksterne leverandører vil stå for den praktiske tilrettelæggelse af ledsagelsen i hver enkelt ordning.

I forbindelse med Aftale om initiativer målrettet sårbare og udsatte grupper i forbindelse med COVID-19 af den 25. april 2020 blev 10,0 mio. kr. til ordningen omprioriteret til særlig støtte til mennesker med et synshandicap i lyset af COVID-19. De resterende afsatte midler udmøntes til forsøgsordningen i projektperioden fra 2020-2024.

Ekstra ledsagelse for mennesker med handicap i botilbud

Social- og Ældreministeriet

I forbindelse med Aftaler om finansloven for 2021 er aftalepartierne blevet enige om at afsætte 16 mio. kr. i 2021 til ekstra ledsagelse for mennesker med handicap, der bor i botilbud. Initiativet skal ses i lyset af COVID-19 krisen, hvor mennesker med handicap har oplevet ensomhed og isolation. For at imødekomme dette og give øgede muligheder for at kunne deltage i selvvalgte aktiviteter uden for hjemmet i den kommende tid afsættes midler til en forsøgsordning med et klippekort, hvor borgere i målgruppen for ledsagelse, der er bosat på bosteder, i 2021 kan få ekstra timers ledsagelse.

Overvågning og støtte til unge, der modtager hjælp efter § 95, stk. 3

Social- og Ældreministeriet

Med virkning fra 1. juli 2020 er der indført en ret til overvågning og støtte i forbindelse hermed om natten for unge (i form af et kontant tilskud), der modtager hjælp efter § 95, stk. 3, i lov om social service.

Kommunalbestyrelsen skal udbetale et kontant tilskud til ansættelse af hjælpere til at yde overvågning og støtte i forbindelse hermed om natten til unge i alderen fra 18 år til og med 23 år, som har behov herfor, og som modtager hjælp efter stk. 3 som et kontant tilskud. Hvis den unge ved det fyldte 24. år efter en lægelig vurdering lider af en livstruende sygdom, skal kommunalbestyrelsen fortsætte udbetalingen af det kontante tilskud til ansættelse af hjælpere til overvågning og støtte i forbindelse hermed, indtil den unge afdør ved døden, dog højst i 2 år. Tilskuddet til ansættelse af hjælpere til overvågning og støtte i forbindelse hermed skal udbetales til samme nærtstående, forening eller private virksomhed, som får udbetalt tilskuddet efter stk. 3. Den unges forældre må ikke ansættes som hjælpere til at udføre overvågningen og støtten i forbindelse hermed.

Målrkning af botilbud til unge

Social- og Ældreministeriet

På baggrund af de politiske aftaler om hhv. revision af reglerne om magtanvendelse og målrkning af botilbud til unge samt kommunal dækning af skader forvoldt af lejere i almene boliger, som blev indgået den 31. august 2018 mellem den daværende regering, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti er der indført mulig-

hed for, at kommunerne kan målrette botilbud til unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Formålet er at skabe bedre rammer for, at unge med funktionsnedsættelse kan leve et ungdomsliv på et botilbud eller et plejeboligcenter sammen med jævnaldrende. For at fastholde ungdomsmiljøerne vil de målrettede ungetilbud skulle fraflyttes, når beboerne fylder 35 år.

Udvidelse af kredsen af stemmeberettigede

Justitsministeriet

Det følger af grundloven, at personer, der er umyndiggjorte, ikke har valgret til Folketinget. De pågældende kan derfor heller ikke stemme til folketingsvalg.

I 2019 blev værgemålsloven ændret således, at værgemål med fratagelse af den retlige handleevne kan begrænses så fratagelsen alene er delvis. Personer, der kun delvist er frataget den retlige handleevne, er ikke umyndiggjorte og kan derfor stemme til folketingsvalg.

I begyndelsen af 2021 iværksatte Justitsministeriet og Familieretshuset en informationsindsats, der skal styrke kendskabet til de nye regler blandt landets værger. Det er forhåbningen, at ordningen med delvis fratagelse af den retlige handleevne vinder større udbredelse, så flest muligt danskere kan stemme til folketingsvalg og deltage i demokratiet.

4. Fysisk og digital tilgængelighed

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 9: Tilgængelighed og artikel 11: Risikosituationer og humanitære nødsituationer.

I henhold til artikel 9 skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap på lige fod med andre har adgang til de fysiske omgivelser og transportmuligheder, den information og kommunikation, herunder informations- og kommunikationsteknologi og -systemer, og de øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives offentligheden.

I henhold til artikel 11 skal deltagerstaterne træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt sikres lige adgang til fysiske omgivelser, transportmidler, information, kommunikation samt øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for offentligheden. Tilgængelighed handler både om at fjerne fysiske barrierer og om at sikre, at informationer og kulturtilbud er tilgængelige for både mennesker med fysiske og med kognitive handicap.

Det kan for eksempel helt konkret dreje sig om adgang til skoler, arbejdspladser, sundhedstilbud, fritidsaktiviteter, idræt, medier og museer eller om adgang til digitale løsninger, ny teknologi og hjælpemidler til en overkommelig pris. Muligheden for at leve et selvstændigt liv og deltage fuldt ud i alle livets forhold på lige fod med alle andre, er tæt forbundet med tilgængelighed.

Der er fra centralt hold løbende fokus på at fremme tilgængeligheden for mennesker med handicap. I maj 2020 indgik regeringen og en række af Folketingets partier en Grøn Boligaftale, som skal øge indsatsen for bedre tilgængelighed i den almene boligsektor. Frem mod 2026 målrettes knap 4,8 mia. kr. fra Landsbyggefonden til forbedret tilgængelighed i den almene boligsektor. Midlerne skal målrettes, så der opnås flest mulige tilgængelige boliger.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Fysisk og digital tilgængelighed.

Fysisk tilgængelighed

Tilgængelighed i almene boliger

Indenrigs- og Boligministeriet

Regeringen (Socialdemokratiet) indgik i maj 2020 Grøn Boligaftale med Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Alternativet og Sikandar Siddique (UFG) om anvendelsen af Landsbyggefondens ramme for 2021-2026 og fremrykket indsats i 2020.

Med boligaftalen øges indsatsen for bedre tilgængelighed i den almene boligsektor. Frem mod 2026 investeres der knap 4,8 mia. kr. til forbedret tilgængelighed, svarende til et årligt gennemsnit på godt 792 mio. kr.

Den afsatte ramme til tilgængelighed er større end rammen i boligaftalen fra 2014, hvor der var afsat 400 mio. kr. (2015-priser) årligt til forbedret tilgængelighed, svarende til 2.800 boliger i aftaleperioden. I boligaftalen 2021-2026 forventes investeringen på knap 4,8 mia. kr. til forbedret tilgængelighed at øge omfanget af tilgængelige boliger med 7.900 i aftaleperioden.

Med aftalen blev det besluttet, at midler til tilgængelighed målrettes, så der opnås flest mulige tilgængelige boliger. Der er i januar 2021 blevet nedsat en arbejdsgruppe forankret i Indenrigs- og Boligministeriet til at undersøge de nærmere rammer herfor. Arbejdsgruppen er sammensat med deltagelse fra ældre- og handicaporganisationer.

Øget fokus på bygningsreglementets tilgængelighedskrav

Indenrigs- og Boligministeriet

Tilgængelighedsindsats på SBI

I satspuljeforhandlingerne i 2017 besluttede parterne at gøre Statens Byggeforskningsinstituts bevilling rettet mod en indsats inden for tilgængelighed og universelt design permanent. I udmøntningen af aftalen er det efterfølgende sikret, at instituttets forskning og formidling på tilgængelighedsområdet kan indgå i det videre arbejde med at skabe fokus på at formidle og skabe ny viden om tilgængelighed i byggeriet.

Som i led i den aftalte indsats på formidlingsområdet har Bolig- og Planstyrelsen sikret, at der etableres en vidensportal (www.rumsans.dk) om universelt design med visionen om at inspirere til arbejdet med og sprede viden om universelt design. Her præsenteres eksempler på detaljer, processer, løsninger eller hele byggerier, der f.eks. har gjort et hjem, en kulturinstitution eller en skole til et sted, hvor alle kan deltage på en ligeværdig måde.

Hjemmesiden fungerer som et samlingspunkt for det, der vedrører universelt design – fra de første ideer bliver tænkt, til det færdige byggeri er i brug og bliver ramme om gode oplevelser.

Bolig- og Planstyrelsen og Statens Byggeforskningsinstitut fastlægger i samarbejde, hvordan satspuljeaftalen for 2018 kan danne udgangspunkt for at sikre øget fokus på tilgængelighed og universelt design i forsknings- og formidlingsindsatsen.

Tilgængelighedspuljen til tilgængelighedsforanstaltninger i det eksisterende byggeri

Bolig- og Planstyrelsen har siden 2007 administreret en tilgængelighedspulje med det formål at sikre, at der løbende arbejdes med tilgængelighedsforbedringer, så personer med handicap kan deltage i alle dele af samfundslivet på lige fod med andre.

Tilgængelighedspuljen blev i forbindelse med satspuljeforhandlingerne i 2018 forlænget med et år. Bevillingen for 2019 er således på 7,4 mio. kr. hvoraf 0,2 mio. kr. er afsat til evaluering. Desuden blev ansøgerfeltet udvidet til også at omfatte helt eller delvist ejede offentligt tilgængelige bygninger med en borgerrettet servicefunktion til også at omfatte forskellige typer selvejende institutioner, private produktions- og administrationsvirksomheder, butikker, restauranter og cafeer og andre servicevirksomheder samt arbejdspladser.

Endelig blev tilskudsprocenten hævet fra 25% til 50%.

Dette blev udmøntet gennem Tilgængelighedspulje 2020, hvor der var afsat i alt 28,2 millioner kr., idet også opsparede midler fra tidligere år ekstraordinært blev udmøntet. Bolig- og Planstyrelsen har i den forbindelse givet 53 tilsagn om tilskud svarende til en samlet sum af ca. 12,7 millioner kr. Tilsagnene er fortrinsvis blevet givet til forbedringer af bygningernes adgangsforhold og omfatter hovedsageligt kulturbyggeri, sundhedsklinikker, kirker m.m.

Tog, infrastruktur og letbaner med god tilgængelighed

Transportministeriet

Inden for Transportministeriets ressort er der sat en række projekter og initiativer i gang, der vil forbedre tilgængeligheden i den kollektive trafik for mennesker med handicap.

Stationer, perroner og jernbanekøretøjer

For stationer, perroner og jernbanekøretøjer, der hører til EU's jernbanenet, gælder Kommissionens forordning fra 2014 (ændret i 2019) om TSI PRM (Technical Standards for Interoperability for Persons with disabilities and with Reduced Mobility). Det betyder, at de fleste og største stationer samt perroner og jernbanekøretøjer i Danmark skal opfylde en række specifikke krav til tilgængelighed. Udgangspunktet for arbejdet med tilgængelighed til togstationer og af- og påstigningsmuligheder i tog er at tilbyde gode og balancerede transportmuligheder for alle passagerer, herunder også for personer med handicap. Målet er, at flest muligt skal kunne benytte de almindelige tilbud i den kollektive trafik.

God tilgængelighed til den danske jernbane handler om mange forskellige ting. For personer med syns- eller hørehandicap er f.eks. ledelinjer, taktil information (blindeskrift på skilte og knapper), god og tydelig trafikinformation over højttalere samt god skiltning vigtige elementer. For gangbesværede handler det om at skabe adgangsveje til og på stationerne, som er uden trapper og andre bratte niveauovergange, eller at finde alternativer til disse (som f.eks. elevatorer).

I henhold til TSI PRM har Danmark i 2017 udarbejdet en national gennemførelsesplan med henblik på gradvist at fjerne identificerede hindringer for tilgængelighed. Både virksomheder

og organisationer, herunder handicaporganisationer, har deltaget i arbejdet med gennemførelsesplanen.

Anbefalingerne og konklusionerne i gennemførelsesplanen anvendes bl.a. ved godkendelse af jernbaneprojekter. I arbejdet med revision af de tekniske standarder (TSI'erne) samt udarbejdelse af vejledninger o.l. har Kommissionen nedsat et TSI PRM Advisory Body, som består af repræsentanter fra ERA (European Union Agency for Railways) myndigheder, virksomheder samt handicap- og ældreorganisationer.

Letbaner

Fælles for de tre letbaner (Aarhus, Odense og Hovedstadens Letbane) er, at der er fokus på tilgængelighed. Der er for de tre letbaner tale om ny infrastruktur, som er tilgængelig med lave og rampebetjente perroner, niveaufri ind- og udstigning samt gode flexarealer i letbanetogene mv. For letbanen i Aarhus indgår ældre perroner som en del af letbanenettet.

For at sikre, at de mest optimale tilgængelighedsløsninger vælges, er der i alle letbaneprojekter inddraget et tilgængelighedsråd, tilgængelighedspanel og/eller tilgængelighedskonsulenter. Projekterne i Aarhus, Odense og Hovedstaden følges således af repræsentanter fra Danske Handicaporganisationer eller de lokale handicap- og ældreråd, som deltager i dialogen om de forskellige tilgængelighedsløsninger.

Trafikkontrakt med DSB

Staten har en kontrakt med DSB for perioden 2015-2024, hvor assistancen til personer med handicap er langt bedre og mere fleksibel, end hvad der tidligere var tilfældet. Således er DSB er forpligtet til at tilbyde en assistance, hvor varslingstiden nedsættes markant sammenlignet med tidligere. Varslingstiden er 12 timer. På visse strækninger har kunderne derudover mulighed for at rejse spontant uden varsel. Således kan rejser med S-tog eller Kystbanen foretages uden forhåndsbestilling af assistance. Kunderne kan møde op på stationen på angivne mødesteder/træpunkter, hvor togpersonalet (i S-tog er det lokoføreren, og på Kystbanen er det togføreren) vil assistere med ind-/udstigning ved hjælp af rampe, såfremt der er behov for dette. Hermed yder DSB en assistance, som er langt bedre end EU-kravene på området, hvor varslingstiden er mindst 48 timer før togets afgang.

I forbindelse med anskaffelsen af fremtidens tog er det politisk besluttet, at der skal investeres i velafprøvet standardmateriel. Fremtidens tog vil desuden leve op til gældende krav om tekniske specifikationer for personer med reduceret mobilitet fastsat i EU.

Trafikkontrakt med Arriva

Der er 4. februar 2019 indgået en ny kontrakt med Arriva for perioden 2020-2028 (med option på op til to års forlængelse). Foruden de hidtidige midt- og vestjyske strækninger omfatter kontrakten Svendborgbanen og Vejle – Struer, der hidtil har været betjent af DSB. Strækningen Skjern – Holstebro er i samme ombæring overgået fra Arriva til Midtjyske Jernbaner. Arriva skal tilbyde en assistance med en varslingstid på 12 timer og mulighed for telefonisk bestilling i tidsrummet kl. 06:00-24:00. Ligesom det er tilfældet med DSB-kontrakten, stiller kontraktens varslingskrav altså passagerer med handicap bedre end det gældende 48-timerskrav i Passagerrettighedsforordningens artikel 24, a). Handicapassistenten skal ydes ved rejser påbegyndt efter kl. 06:00 og afsluttet inden kl. 24:00 og omfatter følgende:

- Ledsagelse fra perron til perron på Arriva-betjente stationer.
- Ledsagelse til/fra de med andre trafikoperatører aftalte mødesteder på Arriva-betjente stationer med niveaufri adgang til/fra perronerne.
- Transport mellem den Arriva-betjente station, som passageren ønsker at rejse fra/til, og den nærmeste Arriva-betjente station med niveaufri adgang mellem perron og tog, hvis der ikke er niveaufri adgang på den ønskede station.
- Hjælp til ind- og udstigning i toget både med og uden rampe eller lift, herunder på Arriva-betjente stationer med niveau fri adgang mellem perron og tog.

Kravene til handicapassistance er grundlæggende videreført fra kontrakten for perioden 2010-2020. De er dog præciseret for at skabe klarhed for passagererne om Arrivas forpligtelser som togoperatør.

Udmøntning af Tilgængelighedspulje

Med finansloven for 2017 blev puljen til øget tilgængelighed på stationer oprettet. Her er prioriteret udførelse af ledelinjer på en række stationer samt elevatorer på Østerport spor 13 og Valby, Fredericia og Bjerringbro stationer.

I sommeren 2020 blev det politisk besluttet at lade elevatorprojektet på Bjerringbro Station udgå, da undersøgelser viste, at etablering af elevatoren ville medføre trange pladsforhold og en forringelse af tilgængeligheden på stationen for passagerer uden reduceret mobilitet. Midlerne fra elevatorprojektet på Bjerringbro Station anvendes i stedet til at etablere ledelinjer på stationer på Sjælland, som blev genoptaget i efteråret 2020, og elevatorprojektet på Østerport, som genoptages snarest.

Der afrapporteres halvårligt for status for puljen i Transportministeriets publikation Anlægsstatus.

Tilgængelighed ved folkekirkens kirker og kirkebygninger

Kirkeministeriet

Der er fortsat fokus på handicappedes adgang til folkekirkens kirker og kirkebygninger, og der arbejdes fortsat med tilgængelighedstiltag i form af forbedring af indgange ved kirker, herunder niveaufrie indgange eller ramper, etablering af elektrisk dørlås, etablering af elevator i kirkehus og flisebelægning fra kirkegårdsplads til kirkedør. Der er endvidere fokus på indretning eller etablering af handicaptolletter ved tjenstlige lokaler i præsteboliger og i bygninger på og ved kirkegårde. Ydermere har flere kirker opsat gelænder i koret af hensyn til gangbesværede i forbindelse med altergang m.m.

Der har endvidere været et særligt fokus på webtilgængeligheden på baggrund af lov om tilgængelighed af offentlige organers websteder og mobilapplikationer.

Under COVID-19-nedlukningen i foråret har der også været et større antal digitale gudstjenester end hidtil.

Digital tilgængelighed

Afprøvning af fremtidens velfærdsteknologiske løsninger

Finansministeriet/Digitaliseringsstyrelsen

I perioden 2014-2016 blev der ydet tilskud til otte afprøvnings- eller storskalaprojekter i regioner og kommuner inden for digital velfærd på social- og sundhedsområdet, herunder handicapområdet. Projekterne blev afsluttet i første kvartal 2020. En velfærdsteknologisk løsning er egnet til udbredelse, når positive økonomiske og borgerrettede effekter kan dokumenteres. Ved økonomiaftalerne for 2018 og 2019 er det på den baggrund besluttet at prioritere yderligere udbredelse af telemedicin

Klart fokus på it-tilgængelighed

Finansministeriet/Digitaliseringsstyrelsen

Lov om tilgængelighed af offentlige organers websteder og mobilapplikationer

Loven, der blev vedtaget den 29. maj 2018, gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2016/2102/EU af 26. oktober 2016 om tilgængelighed af offentlige organers websteder og mobilapplikationer. Lovens formål er at gøre offentlige organers websteder og mobilapplikationer mere tilgængelige for brugere, navnlig, men ikke udelukkende, for personer med handicap. Med loven skal de offentlige organer opfylde tilgængelighedskrav i opbygningen og driften af deres websteder og senere deres mobil-applikationer. Loven medfører desuden, at organerne offentliggør en erklæring med angivelse af indhold, der ikke efterlever kravene. Her skal det også fremgå, hvor borgeren kan henvende sig, hvis der er indhold, der ikke er tilgængeligt.

Loven trådte i kraft for nyere websteder den 23. september 2019, og den 23. september 2020 blev også ældre websteder omfattet af lovens krav. Digitaliseringsstyrelsen er ansvarlig for implementering og tilsyn med loven og gennemførte ved udgangen af 2020 de første tilsyn med offentlige myndigheder og offentligretlige organers overholdelse af loven. De første resultater af tilsynsindsatsen blev offentliggjort i første kvartal 2021.

Tegnsprogstolkning af materialer om digital inklusion

Som led i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2016-2020 har Digitaliseringsstyrelsen udarbejdet informationsmateriale, der skal understøtte it-udfordrede borgere. Der er bl.a. produceret korte animationsfilm, der skal motivere til og vejlede i brugen af offentlig digital kommunikation. Endvidere er der i samarbejde med Netværk for digital inklusion udarbejdet forskelligt vejledningsmateriale til it-udfordrede om bl.a. digitale fuldmagter, GDPR og it-sikkerhed. Alle film og vejledningsmaterialer, der vedrører digital inklusion, er tegnsprogstolket. Film og vejledningsmateriale er tilgængeligt på <https://digst.dk/digital-service/digital-inklusion/>.

Bedre tilgængelighed på skat.dk

Skatteministeriet

Skatteministeriet har igangsat forskellige initiativer med henblik på at forbedre den digitale tilgængelighed på ministeriets hjemmeside for vejledning og digital selvbetjening, skat.dk:

- Skat.dk anvender tekstoplæsnings-funktion på alle danske, engelske og tyske emnetekster og kan iværksætte implementering af oplæsning på polsk, rumænsk og litauisk, så snart det efterspørges. Det har endnu ikke været relevant at lægge det på.
- Skatteforvaltningen har igangsat arbejde med at sikre synstolkning (og overholdelse af alle tilgængelighedskrav) af alle videoer på skat.dk, der lanceres efter 23. september 2020.
- Skat.dk (før login) er optimeret i henhold til de nationale og internationale retningslinjer for digital tilgængelighed (WCAG 2.1 AA). AI nyudvikling i de digitale selvbetjeningsløsninger TastSelv Borger og TastSelv Erhverv optimeres ligeledes i henhold til retningslinjerne. [Se den fælles tilgængelighedserklæring Skatteforvaltningen for skat.dk.](#)

Tilgængelighed på su.dk og minSU

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Uddannelses – og Forskningsministeriet har foretaget en ekstern test af tilgængeligheden af hjemmesider om uddannelsesstøtte (su.dk, svu.dk og ungdomskort.dk med tilsvarende ekstranet for medadministratorer på uddannelsesstederne). Der arbejdes med de forhold, som blev påpeget i rapporten, bl.a. undertekster på videoer.

I nyudviklede selvbetjeningsmoduler (ansøgning om handicaptillæg, ansøgning om ligestilling med danske statsborgere, ansøgning om godkendelse til Ungdomskort og ansøgning om kilometerpenge) har der været fokus på tilgængelighed, for eksempel skærmoplæsning og navigation ved hjælp af tastaturer.

Modulet til ansøgning om ligestilling med danske statsborgere erstatter den tidligere ansøgning på papirskema og er således mere tilgængeligt.

Øget fokus på webtilgængelighed for Erhvervsstyrelsens information

Erhvervsministeriet/Erhvervsstyrelsen

Erhvervsstyrelsens hjemmesider skal kunne anvendes af så mange brugere som muligt, herunder brugere med forskellige visuelle, motoriske, auditive og kognitive udfordringer og handicaps. Derfor er webtilgængelighed en integreret del af Erhvervsstyrelsens arbejde, og styrelsen har fokus på, at nye sites skal leve op til kravene i Lov om webtilgængelighed. Styrelsen har eller er i gang med at udrulle følgende tiltag:

- Alle hjemmesider overvåges og optimeres løbende med henblik på høj teknisk tilgængelighedsscore.
- Af Erhvervsstyrelsens standardkontrakter fremgår det, at alle leverandører skal leve op til de til enhver tid gældende krav om webtilgængelighed, og alle leverancer bliver testet og kvalitetssikret.
- Erhvervsstyrelsens webredaktører oplæres i at gøre indholdet på styrelsens hjemmesider webtilgængeligt.
- Der er igangsat en proces, der skal sikre, at alle dokumenter (publikationer, analyser m.m.) på styrelsens hjemmesider kommer til at leve op til webtilgængelighedskravene. I den forbindelse pågår der en gennemgang af samtlige dokumenter på erhvervsstyrelsen.dk og lang en række subsites.
- For at sikre virksomhedernes adgang til Erhvervsstyrelsens officielle erhvervsrettede vejledninger på erhvervsstyrelsen.dk, er Erhvervsstyrelsen gået væk fra vejledninger i pdf-format og har i stedet lagt alle vejledninger ind som indhold på hjemmesiden. Derved lever alle vejledninger op til de gældende tilgængelighedskrav.
- Erhvervsstyrelsen er i gang med at implementere nye tilgængelighedsoptimerede Word-skabeloner samt et nyt tilgængelighedsværktøj, som vil betyde, at alle medarbejdere fremover får mulighed for selv at producere webtilgængelige dokumenter. Arbejdet forventes afsluttet i første halvdel af 2021.

Synstolkning af nye danske biograffilm

Kulturministeriet

Kulturministeriet besluttede i 2019 at forlænge forsøgsordningen med synstolkning af udvalgte biograffilm. Der er afsat 2 mio. kr. til fortsættelse af forsøgsordningen, hvor Det Danske Filminstitut og Dansk Blindesamfund i fællesskab udvælger en række danske biograffilm, som synstolkes. Der iværksættes samtidig en øget udbredelses- og formidlingsindsats, da evalueringen af forsøgsperioden 2015-2018 har vist, at kendskabet er begrænset. Målet er både at tiltrække den primære målgruppe af blinde og svagsynede og forøge filmbranchens og kommende synstolkeres kendskab til ordningen.

Initiativet blev iværksat medio 2020 og løber i en 2-årig periode.

Opfølgning på medieaftalen 2019-2023, AVMS-direktivet mv.

Kulturministeriet

Den forhenværende regering (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti) og Dansk Folkeparti indgik den 29. juni 2018 en medieaftale for perioden 2019-2023. I medieaftalen er fastsat følgende om tilgængelighed for personer med handicap:

"Tilgængelighed for personer med handicap

Det kommende direktiv om audiovisuelle medietjenester ("AVMS-direktivet") vil indeholde krav om tilgængelighed til tv og streamingtjenester for personer med handicap for både public service-aktører og private aktører. Der vil blive taget stilling til en ny samlet ændring af reguleringen af tilgængelighed, når direktivet skal gennemføres i dansk lovgivning.

Der skal i de nye public service-kontrakter med DR, TV 2 og de regionale TV 2-virksomheder fastsættes krav om forbedring af tilgængeligheden af stationernes udbud. Finansieringen af nye tiltag finder sted inden for stationernes økonomiske rammer. Prioriteringen af nye tiltag, herunder brug af hjælpetjenester såsom tekstning, tegnsprogstolkning, synstolkning og oplæsning af undertekster samt brug af nye teknologier, finder sted i dialog med evt. brugerråd."

AMVS-direktivet blev vedtaget i november 2018. Ved lov om ændring af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed og lov om film, der trådte i kraft den 1. juli 2020, blev der som opfølgning på direktivet indført pligt for danske udbydere af tv og on demand audiovisuelle medietjenester (streamingtjenester), der ikke er underlagt public service-forpligtelser, til gradvist at gøre programindhold mere tilgængeligt for personer med handicap. De nærmere regler er gennemført i bekendtgørelse nr. 944 af 18. juni 2020 om tilgængelighed af programvirksomhed på grundlag af tilladelse og registrering for personer med handicap. For public servicevirksomhederne fastsættes forpligtelser om tilgængelighed fortsat i disse public service-kontrakter/-tilladelse.

I forlængelse af medieaftalen 2019-2023 blev der med virkning fra 1. januar 2019 indgået nye public service-kontrakter/-tilladelse for DR, TV 2 og de regionale TV 2-virksomheder, der indeholder krav om forbedring af tilgængeligheden af stationernes udbud.

Pulje til blinde og stærkt svagsynede

Desuden er der i forbindelse med Aftale om fokusering af DR og afskaffelse af medielicensen af 16. marts 2018 indgået mellem regeringen og Dansk Folkeparti afsat en pulje på 10 mio. kr. årligt fra 2019 og frem til initiativer målrettet blinde og stærkt svagsynede personer. Med akt. 19 af 31. oktober 2019 tiltrådte Finansudvalget den 31. oktober 2019 en udmøntningsplan aftalt mellem Nota (bibliotek for personer, der ikke kan læse trykt tekst) og Dansk Blindesamfund. Den godkendte udmøntning fordeler bevillingen til tre formål: Oplæsning af lokalaviser, podcast om og til mennesker med synshandicap samt udvikling af digitale løsninger til blinde.

Centralbiblioteksvirksomhed: Det tilgængelige folkebibliotek 2019-2020

Kulturministeriet

Som led i den statslige opgavevaretagelse som overbygning for de danske folkebiblioteker, har centralbibliotekerne i årene 2019-2020 haft et indsatsområde under overskriften "Det tilgængelige folkebibliotek". Centralbibliotekerne har udviklet et kompetenceudviklingsforløb med viden om, hvordan indretningen af biblioteksrummet samt bibliotekernes betjening og for-

midling spiller sammen og i et helhedsperspektiv tilgodeser brugere med særlige behov. Tiltaget har haft til formål at gøre de danske folkebiblioteker i stand til at gennemgå egen virksomhed ift. tilgængelighed og dermed øge den gode brugeroplevelse for brugere med særlige behov. Projektet arbejder med en udvidet forståelse af tilgængelighed, som supplerer de lovbestemte og offentlige standarder for fysiske adgangsforhold.

5. Lige adgang til uddannelse

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 24: Uddannelse.

I henhold til denne artikel anerkender deltagerstaterne, at personer med handicap har ret til uddannelse. Deltagerstaterne skal derfor sikre et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer samt livslang læring. Bestemmelsen indeholder blandt andet forpligtelser for deltagerstaterne til at sikre, at mennesker med handicap ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, at der gives den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem til at lette effektiv uddannelse, og at personer med handicap har adgang til almindelige videregående uddannelse, erhvervsuddannelser, voksenundervisning og livslang læring uden diskrimination og på lige fod med andre.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt sikres samme adgang til uddannelse og livslang læring som alle andre. Ingen må udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, og der skal foretages en rimelig tilpasning ud fra den enkelte persons behov, så alle får den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem.

På folkeskoleområdet har regeringen sammen med KL igangsat en evaluering af inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand. Evalueringen undersøger blandt andet kommunernes styringsmæssige rammer og deres betydning for støtten til elever med særlige behov og elevernes fravær, skoleskift, faglige resultater og trivsel. Evalueringen forventes afsluttet i 2021. Regeringen håber, at evalueringen vil bidrage med ny viden, der kan danne grundlag for, at børn og unge med handicap får bedre muligheder i skolesystemet.

En undersøgelse af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser fra 2020 viser, at børn og unge med funktionsnedsættelser opnår et lavere gennemsnit i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøver sammenlignet med andre, og at de i højere grad fritages fra folkeskolens afgangseksamen, har højere fravær og oplever flere skoleskift.

Der er også tegn på, at børn og unge med funktionsnedsættelser på nogle områder trives dårligere end andre børn og unge. Det gælder især i forhold til mobning, koncentration i timerne, faglighed, og om eleven føler, at han eller hun hører til på skolen. Særligt børn og unge med adfærds- og udviklingsforstyrrelser vurderer, at de trives dårligere.

Regeringens ambition er, at resultaterne af evalueringen skal danne grundlag for at udvikle løsninger der betyder, at børn og unge med handicap forbedrer deres faglige resultater og opnår bedre trivsel og får den fornødne undervisning og støtte, uanset om de går i den almene folkeskole eller i segregerede specialundervisningstilbud i specialklasser eller specialskoler.

På ungdomsuddannelserne er en øget uddannelsesgrad blandt mennesker med handicap et vigtigt skridt i retning af at opfylde målsætningen om lige muligheder. Uddannelsesinstitutionerne møder en mere differentieret gruppe af elever/studerende som konsekvens af bl.a. målsætninger om øget inklusion. Børne- og Undervisningsministeriet har igangsat en række initiativer målrettet særlige målgrupper, herunder personer med psykiske vanskeligheder. Initiativerne skal sikre mennesker med handicap lige adgang til uddannelserne.

På de videregående uddannelser har regeringen et kontinuerligt fokus på forholdene for studerende med handicap og overvejer løbende initiativer, der kan give unge med et handicap bedre mulighed for at tage en uddannelse

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Lige adgang til uddannelse.

En god skolegang som grundlag for videre uddannelse

Børne- og Undervisningsministeriet

I perioden fra 2018 har der særligt været fokus på at styrke den tidlige identifikation og støtte til elever med ordblindhed og at understøtte elever med handicaps deltagelse i undervisningen i idræt og aflæggelse af prøve i faget.

På ordblindeområdet er der indgået en politisk aftale i september 2020, hvor der er afsat 30 mio. kr. til at styrke opsporingen og støtten til elever med ordblindhed. (Se desuden afsnittet "Samlet fokus med ordblindeindsatser 2019-2020").

Handicap og idræt

I forbindelse med gymnasireformen blev der indført skærpede adgangsforudsætninger til ungdomsuddannelserne. Idræt indgår som et prøveudtræksfag i folkeskolens afgangseksamen for alle elever, og dermed også for elever med handicap. Det er en af årsagerne til, at Børne- og Undervisningsministeriet har haft særligt fokus på elever med handicaps deltagelse i undervisningen og aflæggelse af prøve i faget.

I efteråret 2018 blev udmeldt en pulje til en styrket vejledningsindsats med inspirationsmateriale og redskaber til skoler, lærere og pædagoger, der skal være med til at sikre, at alle elever – også elever med handicap – deltager i idræt og bevægelse i skolen og kan aflægge prøve i idræt. Der blev i 2019 givet støtte til fire projekter, hvor der er udviklet didaktiske og specialpædagogiske metoder, materialer og redskaber, der kan understøtte elever med handicaps deltagelse i undervisningen i idræt og bevægelse. Der er endvidere udviklet en digital understøttelse og materiale til udvikling af god praksis for inklusion i undervisningen i idræt for elever med synsnedsættelse.

I efteråret 2019 blev tilføjet en ny bestemmelse i prøvebekendtgørelsen, hvorefter elever med handicap efter visse betingelser kan fritages fra at blive bedømt på de kropslige færdigheder

ved prøven i idræt. Denne gruppe af elever vil alene skulle prøves i sammensætning af praksisprogram og idrætsfaglig viden.

I folketingsåret 2020/2021 er gennemført en lovændring om mulighed for et alternativt prøvfag for elever med langvarig fysisk funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom. Hvis der sker udtræk af idræt, og eleven ikke har fulgt undervisningen i faget det pågældende skoleår på grund af en langvarig fysisk funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom, der har gjort eleven ude af stand til at deltage i undervisningen, aflægges eleven i stedet prøve i et andet fag i den naturfaglige blok.

Muligheden for et andet prøveudtræk gives alene til det særdeles begrænsede antal elever, der har så væsentlige funktionsnedsættelser eller sygdom, at de helt åbenlyst ikke kan deltage i idrætsundervisningen.

Elever i interne skoler

Et særligt fokus har været at styrke kvaliteten af undervisningen på interne skoler i dagbehandlingstilbud og på anbringelsessteder. Mange af eleverne har psykiske funktionsnedsættelser og er særligt udfordrede i forhold til at miste kontakten til uddannelsessystemet. Der har været gentagende kritik af undervisningskvaliteten på de interne skoler på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud fra bl.a. Folketingets Ombudsmand. Regeringen nedsatte derfor i januar 2020 en tværministeriel arbejdsgruppe, som har til formål at undersøge de interne skoler og skal desuden komme med forslag til, hvordan kvaliteten løftes. Arbejdsgruppen af rapporterede pr. 31. maj 2021, og konkluderede, at der er behov for at styrke undervisningen for børn og unge på interne skoler. (Se desuden afsnittet "Styrket tilsyn").

Inklusionsindsatsen 2018-2020

Børne- og Undervisningsministeriet

Dagtilbud

En bedre start på livet

Under 1000-dages programmet – en bedre start på livet" er der afsat varige midler fra 2019 og frem til en rådgivningsindsats på dagtilbudsområdet. Formålet med rådgivningsindsatsen er at understøtte forvaltninger og dagtilbud i at udvikle og styrke den pædagogiske kvalitet – særligt til gavn for børn i udsatte positioner. Det er sket med udgangspunkt i en helhedsorienteret indsats, der skal komme alle børn til gode. Der er fokus på kvaliteten i læringsmiljøerne for de 0-2-årige børn, som er afgørende for opgaven med at styrke trivsel, læring, udvikling og dannelse hos alle børn. Praksiskonsulenterne udbyder både korte og længerevarende rådgivningsforløb, som kan omhandle organisering af inkluderende læringsmiljøer, udvikling af et differentieret forældresamarbejde, udvikling af en stærk faglig ledelsespraksis samt et velorganiseret tværfagligt samarbejde.

Grundskolen

Som opfølgning på anbefalingerne fra ekspertgruppen for "Inklusionseftersynet" blev der med satspuljeaftalen 2018 "Opfølgning på Inklusionseftersynet" afsat 6 mio. kr. årligt i perioden 2018-2020 til at styrke inkluderende læringsmiljøer for udsatte børn og unge.

Børne- og Undervisningsministeriet har i perioden 2018-2020 udmøntet satspuljeinitiativet med særligt fokus på at opsamle, formidle og understøtte implementering af viden og redskaber i kommuner, skoler og dagtilbud. Initiativet har haft fokus på at styrke en inkluderende praksis på tværs af skole, fritids- og dagtilbud, og på tværs af almen- og specialområdet, med et særligt fokus på børn og unge i udsatte positioner. De forskellige indsatser har været bygget op omkring netværks- og rådgivningsforløb kommunerne imellem, og der er gennemført konkrete forløb på enkelte skoler. Erfaringerne fra indsatserne er løbende formidlet på læringsportalen www.emu.dk

Med afsæt i inklusionseftersynets anbefalinger har læringskonsulenter fra Børne- og Undervisningsministeriet arbejdet med følgende tematikker:

- Tidlig indsats gennem tværsektorielt samarbejde
- Specialområdet tættere på det almene område
- Trivsel, ro og klasseledelse
- Inspirationsmateriale om anbragte børn og unges faglige progression og trivsel i skolen

Det er et gennemgående træk, at særligt sårbare elever skal have mulighed for fremmøde under de nedlukninger af skolerne, der har været grundet corona-pandemien. Specialklasser/skoler er fx i nedlukningen fra december 2020 helt undtaget for nedlukningen, ligesom elever med helt særlige behov i almene skoletilbud.

Øvrige initiativer på grundskoleområdet

Børne- og Undervisningsministeriet

En styrket indsats i Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR)

Satspuljeinitiativet "En styrket indsats i PPR"

I 2020 blev satspuljeprojektet "En styrket indsats i PPR" udmøntet. Satspuljeprojektet er tværministerielt med deltagelse fra Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen. Børne- og Undervisningsministeriet har det overordnede ansvar for udmøntningen. Projektet har til formål at styrke indsatsen i kommunernes PPR gennem afprøvning og udvikling af forsøg med implementering af lettere behandlingsindsatser målrettet børn og unge, der mistrives eller har/er i risiko for at udvikle en psykisk lidelse. Kommunerne har kunnet søge om tilskud til at styrke deres indsats over for børn og unge i psykisk mistrivsel, i risiko for at udvikle en psykisk lidelse eller med begyndende symptomer på en psykisk lidelse. Målet er at styrke og ensarte PPRs

tilstedeværelse i hverdagen for alle børn og unge med mistrivsel, psykiske lidelser eller tegn herpå på tværs af landet. Der er i alt afsat 120,4 mio. kr. til projektet. Projektet løber til og med 2022, mens evalueringen forventes offentliggjort i 2023. I evalueringen af initiativet skal det belyses, hvordan kommunerne har anvendt puljemidlerne til at styrke deres PPR især ved at implementere anvendelsen af lettere behandling. Det skal også undersøges, hvilke resultater kommunerne har skabt (for eksempel øget trivsel, reduceret fravær og mindre behov for mere indgribende indsatser), ligesom der skal leveres en beskrivelse af bedste praksis med hensyn til at udbrede lettere behandlingstilbud i PPR.

Satspuljeinitiativet "Plads til forskellighed"

"Plads til forskellighed" er et satspuljeinitiativ forankret i Børne- og Undervisningsministeriet med en indsatsperiode fra 2017 til 2020. Der er afsat 18,7 mio. kr. til initiativet, som har til formål at bidrage med viden om virkningsfulde forebyggende indsatser i indskolingen for børn med ADHD, Autisme Spektrum Forstyrrelser (ASF) og lignende vanskeligheder. Initiativet skal ses i lyset af inklusionseftersynets anbefalinger om forsøg med forebyggende indsatser.

Nordisk 0-24: Tværsektorielt samarbejde for udsatte børn og unge

Børne- og Undervisningsministeriet har fra 2017-2020 deltaget i et tværsektorielt samarbejdsprojekt under Nordisk ministerråd om tværsektorielt samarbejde i relation til udsatte børn og unge mellem 0 og 24 år, herunder børn og unge med handicap. Projektet bidrog til erfaringsdeling og læring om, hvordan forskellige forvaltningsniveauer og sektorer kan indrette deres indsatser. Gennem projektet er der identificeret tre fællesnordiske faktorer for bedre opfølgning for udsatte børn og unge 1) individorienteret og holistisk tilgang med barnet/den unge i centrum; 2) mere helhedsorienteret opfølgning gennem styrket tværsektorielt samarbejde 3) tidlig intervention. Projektet understreger desuden vigtigheden af, at se disse tre faktorer sammenhængende.

Revidering af vejledningen om særlige prøvevilkår og fritagelse fra folkeskolens prøver

Børne- og Undervisningsministeriet har i november 2020 gennemskrevet vejledningen om særlig prøvevilkår og fritagelser fra folkeskolens prøver med det formål at gøre den mere læsevenlig og præcisere flere emner. Vejledningen er udfoldet i forhold til en række elevgrupper som ordblinde elever, elever med syns- og/eller hørehandicap. Derudover er der indsat faktabokse med forklaringer på regler og andre forhold, der kan vedrøre tilrettelæggelse af prøve på særlige vilkår. Reglerne om særlige prøvevilkår og fritagelse er ikke ændret.

Styrket tilsyn

Tilsyn med efterskoler godkendt som samlet særligt tilbud (specialefterskoler)

Børne- og Undervisningsministeriet har i 2020 styrket tilsynet med efterskoler, der er godkendt som samlet særligt undervisningstilbud (specialefterskoler). Ved tilsynet vil der være fokus på, hvilke specialpædagogiske metoder skolerne anvender og hvilke kompetencer, de råder over. Tilsynet fortsættes i 2021, hvor der også fokuseres på, at eleverne får den støtte i undervisningen, de har brug for.

Undersøgelse af fri- og privatskoler og efterskoler godkendt som anbringelsessted

Børne- og Undervisningsministeriet har i 2020 iværksat en undersøgelse af fri- og privatskoler og efterskoler godkendt som anbringelsessted af Socialtilsynet. Kvaliteten af den enkelte skoles undervisning er fokus for undersøgelsen sammen med vurdering af, om skolen har rammer for et skoletilbud med trivsel for anbragte børn på plads.

Tilsyn med undervisningen i de interne skoler på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud
Interne skoler er et undervisningstilbud på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud, der har til formål at sikre, at børn og unge, der bliver anbragt på et anbringelsessted eller henvist til et dagbehandlingstilbud, modtager en undervisning, der lever op til kravene i folkeskoleloven og sikrer dem kompetencer mv., der forbereder dem til videre uddannelse og arbejde.

Undersøgelser og evalueringer for grundskolen

Evaluering af inklusion og specialpædagogisk bistand

Som opfølgning på Aftale om kommunernes økonomi for 2020 mellem regeringen og KL gennemføres "Evaluering af inklusion og specialpædagogisk bistand i 2020-2021". Evalueringen har fokus på rammerne for understøttelse af elever med særlige behov i både almenmiljøet og den segregerede specialundervisning. Med evalueringen skal der afdækkes forskelle i kommunernes praksis og udfordringer med henblik på identifikation af den bedste praksis til at imødekomme de forskellige udfordringsbilleder. Konkret ses der på følgende i evalueringen:

- Elevernes støtte og støttebehov, herunder udviklingen i andelen af elever med særlige behov og hvad der kendetegner disse behov
- Faglig praksis og styringsmæssige rammer
- Rammernes betydning for eleverne trivsel, fravær, skoleskift og faglige resultater
- Lovende praksis
- Udvikling af referenceramme for opgørelse af udgifter

Disse delelementer suppleres med en kortlægning af relevant lovgivning samt kortlægning af organiserings- og finansieringsmodeller i andre lande.

Udviklings- og investeringsprogram på folkeskoleområdet

Børne- og Undervisningsministeriet gennemfører i perioden 2020 – 2024 et udviklings- og investeringsprogram på folkeskoleområdet. Formålet med programmet er at udvikle nye løsninger på udfordringer, som folkeskolen skal blive bedre til at løfte. I perioden 2020 – 2024 har programmet fokus på elever med særlige behov i folkeskolen. Elever med særlige behov defineres bredt og med udgangspunkt i Inklusionseftersynet, som elever der "i mødet med skolens læringsmiljøer og fællesskaber i kortere eller længere perioder af – for nogle gennem hele – deres skolegang, har behov for særlig opmærksomhed eller en indsats i forhold til deres faglige og sociale udvikling og trivsel." (Afrapportering af inklusionseftersynet, 2016, s. 22). En tidlig og forbedret indsats i de almene skoletilbud kan bidrage til, at folkeskolen i højere grad kan rumme og sikre, at elever med forskellige og særlige behov får de bedst mulige chancer for at klare sig efter grundskolen.

Undersøgelse af Uddannelsesresultater og –mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser

VIVE har på vegne af Børne- og Undervisningsministeriet undersøgt børn og unge med funktionsnedsættelsers vej gennem folkeskole og ungdomsuddannelse. VIVE har udviklet et design for, hvordan man kan følge børn og unge med funktionsnedsættelser og deres vej igennem uddannelsessystemet, så der fremadrettet kan skabes et bedre vidensgrundlag om målgruppen. Rapporten viser bl.a., at børn og unge med funktionsnedsættelser opnår et lavere gennemsnit i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøver og ved de nationale test sammenlignet med andre. Rapporten viser desuden, at de i højere grad fritages fra folkeskolens afgangseksamen, har højere fravær og oplever flere skoleskift. Der er også tegn på, at børn og unge med funktionsnedsættelser på nogle områder trives dårligere end andre børn og unge. Børne- og Undervisningsministeriet vil løbende følge udviklingen i målgruppen med udgangspunkt i VIVE's design. Herunder vil der være fokus på, om forskellene i faglige resultater mellem elever med og uden funktionsnedsættelser mindskes eller forstørres over tid.

Kvalitetsudvikling i ungdomsuddannelserne

Børne- og Undervisningsministeriet

Forberedende Grunduddannelse, FGU

Lov om forberedende grunduddannelse blev vedtaget af Folketinget den 29. maj 2018 på baggrund af Aftale om bedre veje til uddannelse og job fra den 13. oktober 2017, og uddannelsen åbnede den 1. august 2019. Den primære målgruppe for uddannelsen er unge under 25 år, der ikke har gennemført en ungdomsuddannelse og ikke er i gang med en ordinær fuldtidsuddannelse eller er i beskæftigelse. Desuden kan unge med særlige behov, der har gennemført ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (STU), begynde på FGU, når det vurderes, at eleverne kan gennemføre og drage nytte af FGU med henblik på at opnå adgang til en ungdomsuddannelse eller beskæftigelse.

Formålet med FGU er at give målgruppen af unge kundskaber, færdigheder, afklaring og motivation til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller opnå ufaglært beskæftigelse. Uddannelsen skal derudover styrke deres personlige og sociale kompetencer samt demokratiske dannelse.

Inkluderende læringsmiljø

Undervisningen i FGU skal foregå i et inkluderende læringsmiljø, dvs. et miljø, som imødekommer målgruppens mangfoldighed, og som tilbyder passende udfordringer og trygge rammer. Det er hensigten, at der skal skabes en kultur, hvor særlig hensynstagen eller anden støtte, herunder specialpædagogisk støtte i form af f.eks. hjælpemidler, og den inkluderende tilgang er tænkt sammen.

Mulighed for specialpædagogisk støtte på FGU

Elever, hvis behov for særlig hensynstagen eller støtte ikke fuldt ud kan understøttes inden for rammerne af det inkluderende læringsmiljø, skal have tilbud om specialundervisning og anden specialpædagogisk støtte. I forlængelse heraf har eleverne mulighed for at modtage støtte fra den centrale SPS-ordning til:

- Hjælpemidler og instruktion i brug heraf.

- Personlig assistance og sekretærhjælp.
- Særligt udformede undervisningsmaterialer.
- Tegnsprogstolkning og skrivetolkning.

Elever, som på grund af funktionsnedsættelse, kronisk sygdom, psykisk sårbarhed eller misbrugsbehandling ikke har mulighed for at gennemføre uddannelsen inden for den normerede varighed, kan med kommunalbestyrelsens godkendelse deltage på nedsat tid, herunder med eventuel forlængelse af den samlede uddannelsestid.

Inkluderende ordblindundervisning

Alle elever med ordblindhed skal tilbydes et ordblindevenligt undervisningsmiljø, hvor alle undervisere bl.a. har viden om, hvordan eleven kan anvende sine kompenserende hjælpemidler i undervisningen og kan give mulighed for alternative deltagelses- og evalueringsformer. I det omfang, det vurderes nødvendigt, kan der derudover tilbydes supplerende undervisning eller anden faglig støtte eller om nødvendigt specialundervisning, der sigter mod at udvikle elevens læse- og skrivefærdigheder.

Evaluerings- og Følgeforskningsprogram til FGU

Evaluerings- og følgeforskningsprogrammet er en del af ministeriets systematiske opfølgning på aftalen om bedre veje til uddannelse og job, og skal følge indsatsernes implementering, fremdrift og effekt i praksis i perioden 2020-23. Opfølgningen omfatter alle reformens elementer, herunder kommunernes målgruppevurderingspraksis, kontaktperson, ordblindundervisningen, progression og evaluering samt mål for uddannelsen m.v. Evaluerings- og følgeforskningsprogrammet skal desuden understøtte udviklingen af den nye profession og give viden om det forberedende område som særskilt fagligt felt. Evaluerings- og Følgeforskningsprogrammet skal besvare tre hovedspørgsmål:

1. Målgruppen: Hvilke elever påbegynder FGU?
2. Fremdrift og implementering: I hvilken grad og hvordan implementeres FGU, og hvordan arbejder institutionerne med at styrke faglighed og trivsel samt sænke fraværet blandt eleverne?
3. Effekt og udbytte: Hvilken effekt har FGU, sammenlignet med tidligere tilbud til målgruppen af unge, på elevernes overgang til ungdomsuddannelse og beskæftigelse og hvilket udbytte oplever eleverne?

Særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU)

Ministeriet offentliggjorde i begyndelsen af 2019 en benchmark analyse og et best practice-katalog over kommunernes praksis vedrørende dels udslusning og overgang fra STU til andre aktiviteter og dels begrænsning af negativt frafald fra STU. Formålet er at synliggøre og udbrede god praksis og i sidste ende øge kvaliteten af STU-tilbuddene. Undersøgelsen viste, at tidlig og løbende inddragelse af den unge og forældre kombineret med en tværgående koordinering i kommuner og på STU-institutionerne bidrager til at fastholde eleverne og sikre en bedre udslusning efter endt uddannelse.

Med satspuljeaftalen for 2019 er der, som yderligere opfølgning på evalueringen, afsat en ramme på i alt 40 mio. kr. med henblik på at forbedre udslusningen og overgangen fra STU i det tredje og sidste år af uddannelsen. Dette projekt er forankret i Beskæftigelsesministeriet.

I 2020 indgik regeringen og et bredt flertal i Folketinget en aftale om initiativer på ministeriets område, som havde til formål at hjælpe sårbare og udsatte grupper bedst muligt gennem COVID-19 krisen. På STU blev der afsat 10 mio.kr., som blev fordelt på 12 interesseorganisationer. Midlerne blev afsat i perioden juni 2020 til udgangen af 2020.

Indsatser på tværs af uddannelser

Specialpædagogisk Støtte (SPS)

Børne- og Undervisningsministeriet

En central specialpædagogisk støtteordning

Det fremgår af Aftale om bedre veje til uddannelse og job fra 13. oktober 2017, at der skal etableres en central specialpædagogisk støtteordning til voksne på de almene og erhvervsrettede voksenuddannelser, almen voksenuddannelse (AVU), forberedende voksenuddannelse (FVU), ordblindeundervisning for voksne (OBU), arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU), og træningsskolernes arbejdsmarkedsuddannelser (TAMU). Ordningen trådte i kraft 1. august 2019.

Virkningsevaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne

Børne- og Undervisningsministeriet gennemfører i 2018-2021 i samarbejde med Danmarks Evalueringsinstitut en evaluering af virkningen af SPS-ordningen på ungdomsuddannelserne. Formålet er at undersøge, i hvilket omfang SPS bidrager til, at elever med en funktionsnedsættelse eller tilsvarende svære vanskeligheder kan tage en uddannelse på lige vilkår med andre elever. Undersøgelsen skal bidrage med viden om, hvordan SPS-ordningen tilrettelægges på den mest hensigtsmæssige og effektive måde. Der er særligt fokus på elever, der modtager SPS pga. ordblindhed eller psykiske funktionsnedsættelser.

Analysentegner et billede af, at elever, der modtager SPS på baggrund af en funktionsnedsættelse eller tilsvarende svære vanskeligheder, generelt klarer sig næsten lige så godt som de øvrige elever, særligt hvad angår frafald og overgang til videre uddannelse. Foreløbige analyser viser dog også, at elever, der har modtaget SPS på baggrund af ordblindhed, generelt klarer sig bedre end elever, der har modtaget SPS på baggrund af en psykisk funktionsnedsættelse. Som opfølgning har Børne- og Undervisningsministeriet iværksat forsøg med systematiske forløb med SPS til elever med psykiske funktionsnedsættelser. Formålet med de systematiske forløb er at afprøve metoder, der kan bidrage til at udvikle praksis inden for tre områder: 1) tidlig opsporing af støttebehov, 2) bedre kobling mellem SPS og almen undervisning samt 3) bedre støtte i forbindelse med praktik til elever på erhvervsuddannelserne.

Frit valg for tolkebrugere

På baggrund af et politisk ønske om frit valg af tegnsprogs- og skrivetolk for elever og studerende har Børne- og Undervisningsministeriet fra 1. august 2019 indgået aftaler med tolkeleverandører med en model, der sikrer at elever og studerende selv kan vælge, hvilken tolkeleverandør de vil anvende på deres uddannelse. Modellen består i, at der er indgået aftaler med en hovedleverandør for tegnsprogstolkning og skrivetolkning i hver region og for disse aftaler kan andre leverandører ansøge om at blive optaget på aftalen på samme vilkår som hovedleverandøren. Udbuddet blev gennemført regionsvist af hensyn til leveringssikkerheden og for at få tilstrækkeligt mange leverandører til at dække opgaverne. Størstedelen af tolkevirksomhederne er mindre virksomheder, som ikke er landsdækkende.

Videovejledninger til teknologi

Som en del af Aftale om bedre veje til uddannelse og job fra 13. oktober 2019 blev aftalepartierne enige om, at ordblinde elever og lærere løbende skal have adgang til opdateret viden om brugen af den nyeste teknologi. For at imødekomme denne aftale har Børne- og Undervisningsministeriet introduceret videovejledninger i it-hjælpe midler for mennesker med ordblindhed under SPS-ordningen. Videovejledningerne stiller Børne- og Undervisningsministeriet til rådighed for såvel ordblinde elever og studerende som for lærere og øvrige undervisere. Videovejledningerne sikrer dermed, at ordblinde elever og studerende har fleksibel adgang til instruktion i deres it-hjælpe midler, ligesom underviseradgangen styrker det inkluderende og ordblindevenlige læringsmiljø.

Ny hjemmeside om SPS

I 2019 blev en ny hjemmeside, spsu.dk, om SPS lanceret. Hjemmesiden giver information om mulighederne for SPS. Hjemmesiden har indgange, der er direkte målrettet modtagere af SPS og deres pårørende. Disse indgange har til formål at give et enkelt og overskueligt overblik over, hvad formålet med SPS er, hvilke former for SPS man kan søge, samt hvordan og hvornår man kan søge om SPS.

Smidige overgange

De hjælpemidler, der bevilges under SPS-ordningerne er bevilget som udlån og skal tilbageleveres efter afsluttet uddannelse. Fra 1. august 2019 fik støttemodtagerne mulighed for at tage bevilgede hjælpemidler med fra en uddannelse til en anden i en overgangsperiode, mens der søges hjælpemidler og anden støtte til den nye uddannelse. Tilsvarende gør det sig gældende i overgangen fra uddannelse til beskæftigelse for studerende ved videregående uddannelser og for elever ved erhvervsuddannelser.

Corona-relateret tilpasning af SPS

Den øgede brug af virtuel undervisning har i nogle tilfælde skabt udfordringer for elever, kursister og studerende, der har behov for SPS i hverdagen.

Alle uddannelsessteder med tegnsprogs- og skrivetolkebrugere er blevet opfordret til at gå i dialog med tolkeleverandørerne og de enkelte tolkebrugere for at finde en løsning, som passer lokalt til de platforme, som uddannelsesstederne anvender. Nogle gange er løsningen, at uddannelsesstederne skal give tolken adgang til platformen, så de for eksempel kan bruge chatfunktionen til skrivetolkning, og i andre tilfælde anvender tolkeleverandøren en anden platform, som deles med eleven eller den studerende på samme skærm som den virtuelle undervisning.

Som en konsekvens af nedlukningen af uddannelsessektoren har Børne- og Undervisningsministeriet gjort det muligt at teste elever, studerende og kursister virtuelt med Ordblindetesten. Børne- og Undervisningsministeriet anbefaler, at den virtuelle testning kun finder sted i de tilfælde, hvor det ikke er muligt med fysisk fremmøde. Muligheden for at teste virtuelt med Ordblindetesten skal blandt andet sikre, at ordblinde elever, studerende og kursister ikke må vente unødigt med at få tildelt den støtte, som sikrer, at de kan uddanne sig på lige vilkår med andre.

I nedlukningen har der været leveret støttetimer både ved fremmøde og via virtuelle formater. Elever og studerende med psykiske- og/eller neurologiske vanskeligheder har i forskellig grad oplevet at blive særligt udfordrede af den ændrede undervisningsform under nedlukningen. For en række elever og studerende har det blandt andet drejet sig om et øget behov for støtte til planlægning, strukturering samt overblikdannelselse i den ny undervisningssituation. Nedlukningen har for nogle elever og studerende medført et øget behov for, at uddannelsesstederne og støttegiverne intensiverer støtteforanstaltningerne og har en tættere dialog med elever eller studerende. Børne- og Undervisningsministeriet har i den forbindelse understreget muligheden for det fysiske fremmøde for elever med særlige behov.

For støttemodtagere med synshandicap har Børne- og Undervisningsministeriet givet mulighed for, at støttemodtageren anvender sekretærtimer til instruktion i at færdes sikkert på uddannelsesstederne, hvor der er foretaget ensretninger og tilpasninger og gangarealer for at forhindre og begrænse smittespredning.

Samlet fokus på ordblindeindsatser 2019-2020

Børne- og Undervisningsministeriet

Børne- og Undervisningsministeriets udlodningsmidler til undervisning 2020

Puljens formål er at støtte projekter, der omfatter udarbejdelse af materialer, redskaber og undervisningsforløb, som kan formidles digitalt ved hjælp af video, audio og tekster, og som kan bruges i undervisningen og til at udvikle undervisning. I 2020 har puljen fokus på følgende indsatsområder:

1. Elever med ordblindhed
2. Voksne med ordblindhed
3. Inklusion af ordblinde i værkstedsbaseret undervisning på FGU og erhvervsuddannelserne
4. Understøttelse af svage læsere
5. Bevægelse i grundskolen

Ordblindetesten

Børne- og Undervisningsministeriet følger anvendelsen af Ordblindetesten og har data om hvilke elever, der er testet, hvornår de er testet og resultatet af testen. Anvendelsen af Ordblindetesten i folkeskolen¹ er steget støt over de 6 år, den har været tilgængelig for skolerne. Alle

¹ Elever, som gik i frie- og private grundskoler, på efterskoler og specialskoler pr. d. 30. september 2019 indgår ikke i opgørelsen.

kommuner anvender Ordblindetesten, men kan også anvende andre ordblindetestes. Børne- og Undervisningsministeriet har data fra Ordblindetesten. 12 procent af alle de elever, der gik i 3.-10. klasse i folkeskolen i 2019/2020, er i løbet af deres skoletid blevet testet for ordblindhed med Ordblindetesten. 7 procent af eleverne i folkeskolens 3.-10. klasse i 2019/2020 er testet ordblind med Ordblindetesten.

Samtidig er flere af eleverne på ungdomsuddannelserne allerede identificeret ordblind med Ordblindetesten i løbet af deres tid i grundskolen. 46 procent af eleverne, der gik på en ungdomsuddannelse i 2019/2020, er blevet testet for ordblindhed med Ordblindetesten, i grundskolen. FGU er den uddannelse, hvor flest elever i dag er testet og fundet ordblind allerede i grundskolen, og dermed inden de starter på uddannelsen.

Se mange flere resultater på: <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2020/okt/201002-ordblinde-elever-opdages-tidligere-med-ordblindetesten>

Ordblindhed.dk

Børne- og Undervisningsministeriet lancerede i april 2020 i samarbejde med Socialstyrelsen, Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering og Nota siden Ordblindhed.dk – *hele Danmarks ordblindportal*. Ordblindhed.dk fungerer som en portal, hvor mennesker med ordblindhed, pårørende, fagfolk og virksomheder kan finde eller blive henvist til information om lovgivning, støttemuligheder, ordblindeundervisning mv. for mennesker med ordblindhed. Ordblindhed.dk giver blandt andet via tekst og film overblik over Ordblindetesten, inspiration til ordblindevenlige læringsmiljøer og indblik i forskellige erfaringer fra mennesker med ordblindhed.

Ordblindeudspil I

I oktober 2019 offentliggjorde regeringen sit første ordblindeudspil: "Regeringens fire første skridt mod en styrket ordblindeindsats" (ordblindeudspil I). Udspillet præsenterer regeringens fire første skridt mod en styrket ordblindeindsats, som bl.a. skal sikre, at ordblindhed opdages tidligt, samt at der sættes ind med målrettet støtte. Bl.a. skal den tidlige opsporing i indskolingen styrkes ved hjælp af nyt videns- og inspirationsmateriale, og der skal udvikles et testredskab til børn og unge med dansk som andetsprog. Herudover skal der generelt ske en styrkelse af viden om, hvad der virker på ordblindeområdet. Initiativerne løber frem til 2024.

Ordblindeudspil II

I oktober 2020 blev aftalen "De næste skridt for at styrke ordblindeområdet for børn, unge og voksne" mellem regeringen, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten offentliggjort (ordblindeudspil II). Hensigten med Ordblindeudspil II er at styrke indsatsen og tilbud for børn, unge og voksne med læse- og skrivevanskeligheder og ordblindhed. Udspillet fordeler sig over fire mål og ni initiativer. På folkeskoleområdet skal der bl.a. udvikles et nyt opsporingsredskab til 2. klasse og uddannes flere læsevejledere og ordblindelærere. Der er desuden i 2020 indgået aftale om fremadrettet at afsætte midler til indfasning af en varig nedsættelse af forældrebetalingen til ordblindeefterskoler. Der er desuden afsat 1,5 mio. kr. årligt til at ensrette, hvordan støtten til ordblind på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet tildeles.

SU-handicaptillæg til studerende på videregående uddannelser og elever på erhvervsuddannelser

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Studerende på videregående uddannelser, som har en varig psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse, der giver meget betydelige begrænsninger i evnen til at påtage sig et erhvervsarbejde, kan søge om at få et handicaptillæg som supplement til SU. Elever på erhvervsuddannelser har siden 1. januar 2019 også kunnet søge om at få SU-handicaptillæg.

I forlængelse af, at elever på erhvervsuddannelserne fik mulighed for at søge om SU-handicaptillæg var der fra politisk side ønske om en undersøgelse af praksis for behandling af ansøgninger om SU-handicaptillæg med henblik på en nærmere beskrivelse af funktionsnedsættelse, der henholdsvis giver anledning til afslag eller bevilling af handicaptillæg inden for forskellige sygdomsområder. Undersøgelsen skulle være med til at tydeliggøre, hvornår det er muligt at opnå handicaptillæg for uddannelsessøgende med skjulte handicap. Resultatet af undersøgelsen er offentliggjort som UFU Alm-del - bilag 139 og er tilgængelig på su.dk.

Ud over SU-handicaptillæg har de studerende på de videregående uddannelser ligeledes mulighed for at søge om specialpædagogisk støtte

Kommunal ungeindsats

Børne- og Undervisningsministeriet

På baggrund af Aftale om bedre veje til uddannelse og job fra den 13. oktober 2017 har alle kommuner per 1. august 2019 etableret en kommunal ungeindsats i henhold til lov om kommunal indsats for unge under 25 år. Den kommunale ungeindsats har ansvaret for alle unge op til 25 år og koordinerer de unges samlede forløb på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen.

Unge under 25 år, der ikke er i gang med eller ikke har gennemført en erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse, kan få vejledning om uddannelse og job hos den kommunale ungeindsats. For unge, der ikke går direkte videre i uddannelsessystemet, skal den kommunale ungeindsats sørge for at hjælpe den unge på vej mod uddannelse eller beskæftigelse. Det gælder også unge, der hverken er i gang med eller har gennemført en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse. Her er uddannelsesplanen det værktøj, som den kommunale ungeindsats bruger i samarbejde med den unge til at samle alle relevante informationer om den unge, så de kan hjælpe den unge bedst muligt på vej.

Målgruppevurderinger til FGU og STU

Den kommunale ungeindsats foretager målgruppevurdering af unge til forberedende grunduddannelse (FGU) og til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (STU).

En fast kontaktperson i kommunen

Kommunalbestyrelsen udpeger en gennemgående kontaktperson til unge, når det vurderes, at den unge af personlige eller sociale årsager har behov for støtte fra flere enheder i kommunen. Kontaktpersonen har til opgave at følge og støtte den unge frem mod fastholdelse i en ungdomsuddannelse eller beskæftigelse.

Uddannelsespolitisk målsætning

Børne- og Undervisningsministeriet

Med Aftale om bedre veje til uddannelse og job fra den 13. oktober 2017 blev der formuleret en ny uddannelsespolitisk målsætning med afsæt i en fælles politisk ambition om, at alle unge skal have en ungdomsuddannelse eller tilknytning til arbejdsmarkedet.

Målet er, at:

- i 2030 skal mindst 90 pct. af de 25-årige have gennemført en ungdomsuddannelse
- i 2030 skal andelen af unge op til 25 år, som ikke har tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet, være halveret
- alle unge under 25 år, der hverken er i gang med eller har fuldført mindst en ungdomsuddannelse har ret til at få en uddannelsesplan og skal gennem en opsøgende og opfølgende indsats tilbydes vejledning om mulighederne for at øge deres formelle kompetencer på kort og på længere sigt.

Målsætningen sigter dels mod et målrettet løft af de unge, der i dag hverken har tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse. Dels sigter målsætningen mod, at de unge så vidt muligt skal have en uddannelse, mens de er unge. Den tidligere uddannelsespolitiske målsætning (95-procent-målsætningen) målte forventet uddannelsesstatus 25 år efter grundskolen. Med den nye målsætning styrkes fokus på, at de unge skal uddanne sig, mens de er unge, og at samfundet har mål for alle unge.

Øvrige initiativer på uddannelsesområdet

Handicappolitisk aftale på uddannelsesområdet

Børne- og Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet

Med Aftale om en samlet indsats for elever og studerende med handicap på ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser, som blev indgået den 10. maj 2021 mellem regeringen og et bredt flertal i Folketinget, forbedres indsatsen for elever og studerende med handicap. Aftalen udmønter 29,2 mio. kr. fra Satapultjen for 2019. Med aftalen er der bl.a. vedtaget følgende initiativer:

- *Øget fleksibilitet på erhvervsuddannelsernes grundforløb:* Elever med funktionsnedsættelser får mulighed for at forlænge grundforløb 2 med op til 50 procent i 2022 og 2023.
- *Evaluering af ASF-klasser og klasse for elever med andre diagnoser på gymnasier:* Evalueringen skal tilvejebringe viden om elevernes trivsel, faglige niveau mv. samt om der er behov for eventuelle justeringer af rammerne.

- *Ekstra ASF-klasse på to-årig hf.* Opstart sommer 2021 - der afsættes 2 millioner kroner i 2021-2023.
- *Rådgivningsindsats på erhvervsuddannelserne:* Der iværksættes en kapacitetsopbygning og rådgivningsindsats målrettet elever med funktionsnedsættelser på erhvervsuddannelserne.
- *Gladfondens flexuddannelse for tidligere STU-elever* forlænges med et nyt optag i 2021.
- *Fagligt vejledende materiale(r) om psykiske og fysiske handicap til de videregående uddannelsesinstitutioner*
- *Forsøg med helhedsorienterede studieplaner på det videregående område*

It-hjælpemidler skal kunne anvendes på prøvemateriale

Børne- og Undervisningsministeriet

Det har på gymnasie- og folkeskoleområdet været muligt i en årrække at anvende tilgængeligt prøvemateriale, hvor materialet produceres i et format, som kan afspilles via talesyntesen på en computer. Inden for de seneste år er det blevet muligt for elever, der er ordblinde, at anvende deres it-hjælpemidler på det materiale, der anvendes ved prøverne på alle uddannelsesområder under Børne- og Undervisningsministeriet. Hvor der er tale om digitalt prøvemateriale, kan eleverne anvende deres hjælpemidler direkte i den digitale løsning, og hvor der er tale om prøvemateriale på papir, stiller Børne- og Undervisningsministeriet en digital udgave af prøvematerialet til rådighed for de elever, der har behov for det. Børne- og Undervisningsministeriet sikrer løbende, at tilgængeligheden i prøvematerialet følger en fælles standard, og at der dermed er en høj kvalitet i det tilgængelige prøvemateriale.

Bedre uddannelsesforløb for studerende med handicap

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Det nye bevillingssystem for de videregående uddannelser, der trådte i kraft per 1. januar 2019, skal understøtte, at alle studerende har et godt studieforløb og har mulighed for at færdiggøre deres uddannelser. Hver uddannelsesinstitution vil blive kompenseret økonomisk for den eventuelle gennemsnitlige ekstra studietidsforsinkelse for visse grupper af studerende. Det gælder blandt andet modtagere af SU-handicaptillæg.

Et optagesystem der tager hensyn til studerende med handicap

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Alle ansøgere, der ansøger om optagelse på en videregående uddannelse via den koordinerede tilmelding (KOT) i kvote 1, optages efter faldende eksamensgennemsnit fra den gymnasiale uddannelse. Uddannelsesinstitutionen kan dog dispensere, hvis en konkret ansøger dokumenterer usædvanlige forhold. Deri ligger bl.a., at ansøgere med et handicap kan få justeret deres eksamensgennemsnit med henblik på ligestilling med ansøgere uden handicap. Tilsvarende kan personer med handicap i forbindelse med optagelse i kvote 2 ansøge om at blive stillet, som om de ikke havde haft det pågældende handicap. Tilbud om særlige prøvevilkår til studerende med handicap

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Alle videregående uddannelsesinstitutioner kan tilbyde en studerende med psykiske eller fysiske funktionsnedsættelser særlige prøvevilkår, når uddannelsesinstitutionen vurderer, at det er nødvendigt for at ligestille disse studerende med andre i prøvesituationen.

Mulighed for dispensation fra studieaktivitetskrav for studerende med handicap

Uddannelses- og Forskningsministeriet

De videregående uddannelsesinstitutioner kan fastsætte regler om, at den enkelte studerende skal være tilmeldt fag svarende til op til 60 ECTS point hvert studieår. Den studerende kan framelles et eller flere fag, hvis der foreligger usædvanlige forhold, herunder funktionsnedsættelse.

Uddannelsesinstitutionerne kan fastsætte regler om, hvor mange fag de studerende skal gennemføre på et studieår for at kunne fortsætte på uddannelsen. Institutionerne kan dispensere fra dette studieaktivitetskrav, hvis den studerende har en funktionsnedsættelse.

Særlig støtte og vejledning til skadede veteraner i uddannelse

Forsvarsministeriet/Veterancentret

For nogle skadede veteraner er uddannelse en god og nødvendig mulighed, når den militære karriere skal udskiftes med en civil. Der kan være et særligt behov for støtte og vejledning hos denne målgruppe, når der skal bygges bro til det ordinære uddannelsessystem og det efterfølgende skal lykkes at gennemføre uddannelsen. Veterancentret tilbyder at guide skadede veteraner i forhold til de muligheder, der er i det almindelige uddannelsessystem for mennesker med handicap og særlige behov. Samtidig tilbyder Veterancentret at støtte den skadede veteran undervejs sit uddannelsesforløb med coachende samtaler om eksempelvis energiforvaltning og balance mellem studie- og familieliv. Veterancentret oplever en stigende efterspørgsel på behov for støtte og vejledning fra tidligere ansatte veteraner, der er udfaldstruede fra studie. Derfor tilbyder Veterancentret nu støtte og vejledning til en bredere målgruppe. Denne støtte består ofte i hjælp til kontakt til uddannelsesinstitutionens studievejleder med henblik på iværksættelse af Socialpædagogisk støtte (SPS) og/eller andre kompenserende ordninger.

Undervisning af konfirmander med særlige behov

Kirkeministeriet

Biskopperne udarbejdede i forbindelse med anordning nr. 1027 af 24. september 2014 om børnekonfirmandundervisning og konfirmation udarbejdet en vejledning, hvori også tilbud til børn og unge med særlige behov er beskrevet.

Der skal ifølge vejledningen blandt andet tages højde for egnede lokaleforhold og handicapvenlige adgangsforhold både til undervisningssted og kirke. Endvidere fremgår det af vejledningen, at præster og faste medhjælpere, som varetager specialundervisning, bør deltage i efteruddannelseskurser, der er rettet mod undervisning af børn og unge med særlige behov. Det gælder kurser, som udbydes såvel inden for som uden for folkekirkeligt regi.

Det er biskopperne, der sørger for, at der i hvert stift er en præst, der har undervisning af børn med særlige behov som sit fokusområde, til faglig sparring og inspiration for præster og undervisere i sognene.

Der er derudover i folkekirkeligt regi etableret et netværk på tværs af landet, som opsamler erfaring og udveksler viden om mennesker med særlige behov, herunder konfirmander, men også andre aldersgrupper med fysiske og mentale handicaps. I hvert stift er der to repræsentanter, som deltager i netværket, samt ressourcepræster med specialviden for alle præster i stiftet.

6. Flere i arbejde

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 27: Arbejde og beskæftigelse.

I henhold til denne artikel anerkender deltagerstaterne at personer med handicap har ret til at arbejde på lige fod med andre, herunder retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som de selv frit vælger eller påtager sig. Deltagerstaterne skal sikre og fremme virkeliggørelsen af retten til arbejde, blandt andet ved at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet, sikre at der ydes en rimelig tilpasning til personer med handicap på arbejdspladsen og fremme ordninger for erhvervsmæssig og faglig rehabilitering, jobfastholdelse og tilbagevenden til arbejde for personer med handicap.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt have mulighed for at arbejde på lige fod med alle andre. Det omfatter blandt andet retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som man selv frit vælger eller påtager sig. Realiseringen af retten til arbejde skal sikres og fremmes ved at tage passende skridt til blandt andet at forbyde diskrimination på grund af handicap i alle forhold vedrørende alle former for beskæftigelse, at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet samt bistand til at finde, få, fastholde og vende tilbage til beskæftigelse, samt at sikre rimelig tilpasning til personer med handicap på arbejdspladsen.

Også fremover er det vigtigt at arbejde for at understøtte, at flere mennesker med handicap kommer i beskæftigelse. I satspuljeaftalen for 2019 blev der afsat 128,4 mio. kr. til 11 initiativer, som skal hjælpe flere mennesker med handicap i job og uddannelse. I aftalen indgår initiativer, der skal give mere viden på handicapområdet med henblik på at nedbryde fordomme og en række direkte målrettede indsatser for både personer med handicap, virksomheder og kommuner.

Derudover er der blandt andet iværksat en række initiativer, metodeudviklingsprojekter og ordninger, som skal understøtte implementeringen af de seneste års reformer på beskæftigelsesområdet for udsatte grupper. Disse er også med til at forbedre muligheden for, at mennesker med handicap kan arbejde på lige fod med andre.

Senest er der i forbindelse med forhandlingerne om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet for perioden 2021-2024 afsat 8,0 mio. kr. til en ansøgningspulje til at understøtte en målrettet beskæftigelsesindsats for veteraner i hele landet.

For yderligere at understøtte en målrettet beskæftigelsesindsats for mennesker med handicap, er der desuden igangsat en gennemskrivning af lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v. (kompensationsloven). Målet med gennemskrivningen er en mere moderne lov, der

understøtter sammenhæng til den generelle beskæftigelsesindsats og en mere smidig administration i kommunerne. Der er i efteråret udsendt en vejledning til den gældende kompensationslov, og der er gennemført ændringer i bekendtgørelse om kompensation til handicappede i erhverv m.v. som opfølgning på en fokusrevision af bevillinger til tegnsprogstolkninger.

Regeringen har for 2021 udmeldt et beskæftigelsespolitisk mål om, at flere personer med handicap skal i beskæftigelse.

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har i sin strategi for 2020-2023 blandt andet den målsætning at arbejde for en sammenhængende erhvervsfremmeindsats for kvalificeret arbejdskraft og social inklusion, herunder at støtte personer med fysiske og psykiske handicap i at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses mål er at bidrage til at styrke erhvervsfrekvensen for denne målgruppe af borgere, fx ved at flere virksomheder præsenteres for mulighederne for at ansætte personer med handicap.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Flere i arbejde.

Styrkelse af beskæftigelsen for mennesker med handicap

Beskæftigelsesministeriet/Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

Måltrettet indsats for at øge beskæftigelsen blandt personer med handicap

Der er fremgang på det danske arbejdsmarked, og der er et uudnyttet potentiale blandt personer med handicap for at komme i beskæftigelse. Undersøgelser viser blandt andet, at flere personer med handicap ønsker at komme i beskæftigelse, men møder barrierer i denne henseende.

I satspuljeaftalen for 2019 er der i perioden 2019-2022 afsat 128,4 mio. kr. til i alt 11 initiativer, som skal medvirke til, at flere personer med handicap kommer i beskæftigelse. Regeringen har en klar målsætning om, at 13.000 personer med et større handicap skal i beskæftigelse frem til 2025.

Initiativerne understøtter samtidig regeringens mål for social mobilitet om, at flere personer med et handicap skal i beskæftigelse eller uddannelse. Følgende er status på de initiativer, der er forankret på Beskæftigelsesministeriets område:

Pulje til projekter med virksomhedsrettede indsatser for personer med handicap

For at sætte fokus på virksomhedsrettede indsatser blev der som en del af aftalen afsat en pulje til projekter, som gennemfører virksomhedsrettede indsatser for personer med handicap. Puljen blev udmøntet i 2019 til fem forskellige projekter forankret i virksomheder, socialøkonomiske virksomheder og uddannelsesinstitutioner. De fem projekter har forskellige indsatsmodeller, men det fælles fokus i indsatsen er, at de deltagende borgere bliver integreret og fastholdt på arbejdsmarkedet gennem en indsats, som har det virksomhedsrettede i centrum. Projekterne afsluttes og evalueres i 2022.

Ingen aldersgrænse for hjælpemidler til job

Med ikrafttrædelsen af ny lov om en aktiv beskæftigelsesindsats den 1. januar 2020 blev aldersgrænsen fjernet, så personer over folkepensionsalderen kan få bevilget hjælpemidler i forbindelse med et konkret job.

Kompetencekort til at synliggøre kompetencer og støttemuligheder

Undersøgelser viser, at borgere og virksomheder mangler viden om de kompenserende ordninger. Personer med handicap kan derfor have brug for at vise og tydeliggøre, hvilke kompetencer de har, og hvilke støttemuligheder der kan kompensere for deres handicap. Derfor er der igangsat et arbejde med at udvikle et kort, der skal tydeliggøre, hvilke mulige kompensationsbehov en jobsøger med handicap har, samt hvilke støttemuligheder der findes.

Arbejdet blev igangsat med en arbejdsgruppe bestående af Danske Handicaporganisationer, Dansk Arbejdsgiverforening, Fagbevægelses Hovedorganisation og Kommunernes Landsforening, som har udarbejdet en model for et kompensationskort. Kortet skal afprøves i en række kommuner over en periode på tre år, hvorefter det skal vurderes, om modellen kan implementeres i alle landets kommuner. Forsøget blev igangsat i 2020 og vil blive afsluttet i 2022.

Job-uge for virksomheder og personer med handicap

Det indgår i den handicappolitiske aftale, at der iværksættes en landsdækkende job-uge med fokus på beskæftigelse af personer med handicap. Job-ugen skal bidrage til, at flere personer med handicap får en fod indenfor på arbejdsmarkedet, og at flere virksomheder bliver præsenteret for mulighederne for at ansætte personer med handicap. Job-ugen afholdes hvert år i en periode over tre år. Selve jobugen afholdes i uge 49 i forbindelse med den internationale dag for personer med handicap. I 2020 har det ikke været muligt at afholde fysiske arrangementer grundet COVID-19 krisen, og der har derfor i stedet været gennemført en kampagne på sociale medier. Kampagnen har blandt andet haft fokus på udbredelse af kendskabet til de handicapkompenserende ordninger, herunder hjælpemidler. Kampagnen har nået bredt ud med over 2 mio. visninger på job-ugens Facebookside, og med god aktivitet på kampagnesiden www.handicapogjob.dk.

Styrket fokus på handicap i jobcentrene

Der er i 2020 afholdt en række webinarer for jobcentermedarbejdere med fokus på lovgivning og ny viden og forskning på området. I kommunerne har der været stor tilfredshed med de afholdte webinarer. At det har været afholdt som webinar, har desuden udbredt rækkevidden, så flere medarbejdere har kunnet deltage.

Bedre viden om handicapområdet

Som led i aftalen gennemføres der årlige kvantitative survey-baserede analyser af handicap og beskæftigelse, hvoraf den første blev offentliggjort i november 2020. Der udarbejdes derudover en kortlægning af kommunernes praksis på handicapområdet, og det undersøges, hvordan en potentiel model for et bedre datagrundlag på handicapområdet kan tilrettelægges. Kortlægningen forventes offentliggjort i første halvår 2021. Rapporten kan, når den er offentliggjort, findes på Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings hjemmeside: www.star.dk.

Som en del af den generelle vidensopbygning på handicapområdet blev der i 2019 desuden gennemført en evaluering af ordningen med personlig assistance. Evalueringen har undersøgt,

hvordan ordningen virker og administreres, samt om og hvordan rammebetingelserne og økonomien for ordningen har ændret sig. Evalueringen viste blandt andet, at der er generel tilfredshed med ordningen, men at lovgivningen omkring ordningen er svær at administrere efter. Evalueringen blev offentliggjort i foråret 2020.

Flere i arbejde

Beskæftigelsesministeriet/Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

Reformerne af kontanthjælpssystemet samt af førtidspension og fleksjob

Med reformen af førtidspension og fleksjob, som trådte i kraft i 2013, og kontanthjælpssystemet, som trådte i kraft i 2014, er der skabt grundlag for, at jobcentrene kan tilbyde nogle af samfundets mest udsatte borgere en helhedsorienteret, tværgående og koordineret indsats med udgangspunkt i den enkeltes ressourcer og behov.

Reformen af førtidspension og fleksjob har betydet, at borgere, herunder borgere med handicap, med komplekse problemer eller borgere, hvis arbejdsevne anses for varigt og væsentligt begrænset, skal have deres sag behandlet i et tværfagligt rehabiliteringsteam.

I forhold til borgere med handicap er det særlig relevant, at det med reformen fra 2013 blev muligt for borgere med en varigt nedsat arbejdsevne på 12 eller færre timer om ugen at komme i fleksjob. I oktober 2020 arbejdede ca. 38.600 personer i fleksjob på 10 timer eller derunder. Det vurderes, at ordningen har styrket mulighederne for mennesker med handicap for at arbejde på lige fod med andre.

Reformen af førtidspension og fleksjob er blevet evalueret i 2017, og evalueringen er offentliggjort i marts 2018. Lovgivningen blev i 2018 præciseret i forhold til, hvornår det er relevant at give en borger et ressourceforløb, og hvornår der kan tilkendes førtidspension. Forligskredsen bag reformen indgik i december 2020 en aftale om at forberede ressourceforløbsordningen ved blandt andet at styrke fokus på indsatsen i forløbene og understøtte, at borgere hurtigere end i dag får støtte til at udvikle deres arbejdsevne med henblik på at komme i uddannelse eller job, herunder fleksjob. Aftalens elementer forventes udmøntet med et lovforslag i 1. halvår 2021. Det forventes endeligt, at forligskredsen vil drøfte yderligere justeringer af reformens øvrige områder i henhold til blandt andet evalueringens konklusioner mv. i løbet af 2021.

For at understøtte implementeringen af reformerne, er der iværksat en række initiativer, metodeudviklingsprojekter og ordninger, som også er med til at forbedre muligheden for mennesker med handicap for at arbejde på lige fod med andre. De følgende tiltag er eksempler herpå.

Udvikling i Fleksjob

Projektet Udvikling i Fleksjob har til formål at kvalificere og afprøve en indsatsmodel for, hvordan kommunerne bedst arbejder målrettet med indsatser, som hjælper fleksjobansatte og ledighedsydelsesmodtagere ansat i fleksjob på ti timer eller derunder med at opnå progression.

I perioden 1. januar 2017 – 30. juni 2018 har 19 kommuner arbejdet indgående med projektet. Resultatet af projektet er offentliggjort på Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings hjemmeside: www.star.dk.

På baggrund af erfaringerne fra Udvikling i Fleksjob blev Udvikling i Fleksjob II (1. runde) igangsat med opstart i 2019 med ni deltagende kommuner. Udvikling i fleksjob II (1. runde) blev afsluttet i september 2020. Erfaringerne og resultaterne fra projektet forventes offentliggjort i 2. kvartal 2021.

Udvikling i fleksjob II (2. runde) med 11 deltagende kommuner blev igangsat i maj 2020 med en justeret indsatsmodel på baggrund af de foreløbige erfaringer fra 1. runde af projektet. 2. runde af Udvikling i fleksjob II bliver afsluttet i november 2021.

Job-Bro til uddannelse

Job-Bro til Uddannelse er et kontrolleret forsøg for de mest udsatte uddannelseshjælpsmodtagere. Forsøget blev gennemført i perioden 2018-2020 i 11 kommuner i samarbejde med 10 erhvervsskoler. Der blev afsat ca. 69 mio. kr. til initiativet. Formålet med forsøget var at konsolidere konklusionerne fra Brobygningsindsatsen og opbygge yderligere viden om, hvad der virker for at få de mest udsatte unge i uddannelse og job.

Indsatsen bestod af to centrale elementer: 1) virksomhedspraktik som trædesten til uddannelse og 2) den unge har en Job-bro mentor. Den endelige evaluering af forsøget forventes offentliggjort primo 2021.

"Flere skal med 2"

Med satspuljeaftalerne for 2018 og 2019 blev der afsat 169,1 mio. kr. til at gennemføre initiativet "Flere skal med 2". Initiativet er en efterfølger til det afsluttede landsdækkende initiativ "Flere skal med" (2017-2019). "Flere skal med 2" tager afsæt i de positive erfaringer fra "Flere skal med"-projektet.

"Flere skal med 2" startede op i december 2019 og varer til og med juni 2022. Målgruppen er aktivitetsparate borgere over 30 år, og der er i alt 30 kommuner, der deltager.

Initiativet har til formål at understøtte, at flest mulige borgere i målgruppen opnår helt eller delvist fodfæste på arbejdsmarkedet i form af ordinære timer. Indsatsen består af en tæt, håndholdt og jobrettet indsats, hvor borgeren tildeles en personlig jobformidler, der skal støtte borgeren i at komme ind på det ordinære arbejdsmarked.

Bedre indsats for borgere i ressourceforløb

Med afsæt i de positive erfaringer fra initiativerne "Flere skal med" og "Bedre Ressourceforløb" er initiativet "Bedre indsats for borgere i ressourceforløb" igangsat i 24 kommuner i 2019-2021. Formålet med initiativet er at understøtte kommunerne i deres arbejde med at inddrage borgeren i forbindelse med forberedelse til rehabiliteringsmødet, opfølgningen på indstillingen og indsatsdelene samt at skabe øget kvalitet i de virksomhedsrettede indsats, hvor der skal være større fokus på lønnede timer. Herudover skal kommunerne systematisk følge op på de borgere, som går passive i længere tid, med henblik på at igangsætte de rette indsatser.

Et mere rummeligt arbejdsmarked

Puljens formål er etablering af virksomhedsrettede forløb med fokus på job-match i forhold til ordinær beskæftigelse for ledige personer med handicap med udgangspunkt i en systematisk screening.

Puljen blev i 2017-2018 udmøntet som et samlet metodeudviklingsprojekt i otte kommuner. Puljen blev i 2018 udmøntet som en videreførelse af metodeudviklingsprojektet i 11 kommuner frem til 2020. Projektet har haft fokus på at skabe viden om, hvordan beskæftigelsesindsatsen over for personer med handicap bedst tilrettelægges, herunder hvordan en model for systematisk screening i jobcentre kan se ud. Projektet skal medvirke til at øge arbejdsmarkedstilknytningen for borgere med funktionsnedsættelser og øge virksomhedernes kendskab til de kompenserende ordninger. Der er afsat 9,7 mio. kr. årligt til puljen, som løber fra 2017-2020.

I 2020 er puljen igen blev udmøntet til en videreudvikling af projektet med et skærpet fokus på afprøvning af en digital screeningsmodel. Projektet varer frem til december 2022.

Pulje til afklaring af aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere

Der er med finansloven for 2020 afsat 50 mio. årligt i perioden 2020-2021 til en styrket indsats for at afklare, om aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere over 30 år, som har modtaget kontanthjælp i en periode på mere end 8 ud af de seneste 10 år, fortsat skal være på kontanthjælp, eller om de fx er i målgruppen for ressourceforløb, førtidspension eller fleksjob.

Indsatsmodellen består af en intensiv, tværfaglig straksafklaring af borgerne med henblik på at sikre et solidt, tværfagligt blik på borgerens sag og en hurtig afklaring af, om borgeren fortsat skal være på kontanthjælp. Derudover består indsatsmodellen af et afklaringsforløb for de borgere, der ikke er i målgruppen for ressourceforløb, førtidspension eller fleksjob. Dette forløb er baseret på de gode erfaringer, der er gjort i "Flere skal med"-initiativerne, samt den eksisterende viden om, hvad der virker i forhold til at bringe udsatte ind på arbejdsmarkedet. Metoden fra "Flere skal med" tager udgangspunkt i borgeren og består af en håndholdt, jobrettet indsats, hvor borgeren får en personlig jobformidler, der via en tæt og tillidsfuld relation hjælper borgeren til at finde det rette match på en rigtig arbejdsplads.

Beskæftigelsespolitiske mål for 2021

Beskæftigelsesministeren udmelder en gang om året efter drøftelse med Beskæftigelsesrådet vejledende mål for beskæftigelsesindsatsen for det kommende år. Et af de fem mål for 2021 er et mål om, at flere personer med handicap skal i beskæftigelse. Målet understreger betydningen af, at kommunerne i deres daglige arbejde skal have et særligt fokus på at få mennesker med handicap ind på arbejdsmarkedet. Regeringen har med de beskæftigelsespolitiske mål for 2022 lagt op til at videreføre målet.

Kvalificeret arbejdskraft og social inklusion

Erhvervsministeriet/Erhvervsstyrelsen

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har et særligt fokus på social inklusion i sin strategi: ERHVERVSFREMME I DANMARK 2020-2023 i strategien fremhæves en målsætning om at arbejde for en sammenhængende erhvervsfremmeindsats for kvalificeret arbejdskraft og social

inklusion, herunder at støtte personer med fysiske og psykiske handicap med at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses mål er, at virksomhederne gennem større inklusion kan få adgang til værdifuld arbejdskraft, hvilket også kan have den positive effekt for virksomhederne, at kulturen på arbejdspladsen kan løftes til at være mere rummelig og hjælpe udsatte medborgere på vej. Samtidig er det naturligvis af stor menneskelig værdi for de udsatte borgere, der står uden for arbejdsmarkedet, hvor selv få timers beskæftigelse kan betyde en forøget livskvalitet og en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse er bl.a. ansvarlig for at udmønte hovedparten af de midler Danmarks modtager fra EU' Socialfond, og iværksætter forskellige programmer i den sammenhæng. Socialfondsprogrammet Vækst via uddannelse og iværksætteri giver mulighed for at yde støtte til aktiviteter rettet mod unge uddannelsessøgende med særlige udfordringer i relation til at påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse, gennem fx styrket vejledning, mentorordninger og særligt tilrettelagte forløb. Målgruppen for indsatsen er fortrinsvist unge mellem 15 og 30 år, som har særlige udfordringer herunder fysiske og psykiske udfordringer.

Socialfondsprogrammet giver også mulighed for at støtte indslusnings- og fastholdelsesforløb for borgere på kanten af arbejdsmarkedet, herunder personer med handicap. Målet med indsatsen er at bibringe deltagerne de nødvendige kompetencer og sociale færdigheder til at kunne varetage et arbejde og fremme indslusningen på arbejdsmarkedet. Samtidig kan indsatsen, der understøtter virksomhedernes parathed til at modtage og fastholde personer med forskellige udfordringer i relation til at opnå ordinær beskæftigelse, støttes. Målgruppen for aktiviteterne er generelt personer på kanten af arbejdsmarkedet, herunder personer med fysiske og psykiske udfordringer.

Med baggrund i Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses strategi og de muligheder socialfondsprogrammet giver, har Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse gennemført flere annonceringsrunder, herunder "Inklusion af unge via uddannelse og erhvervsparathed", en indsats med det mål at øge udbuddet af kvalificeret arbejdskraft gennem uddannelse og inklusion af unge med særlige udfordringer, og senest med annonceringen af "På kanten af arbejdsmarkedet – flere i job", hvor målet er indslusnings- og fastholdelsesforløb for gruppen af personer med forskellige udfordringer, herunder handicap samt de øgede udfordringer Covid-19 har betydet for gruppens tilknytning til arbejdsmarkedet.

Social støtte i overgang til og fastholdelse i job

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Borgere, der har funktionsnedsættelser, psykiske vanskeligheder eller sociale problemer, står i markant grad uden for arbejdsmarkedet. Borgere i denne målgruppe har behov for en sammenhængende indsats på tværs af social- og beskæftigelsesområdet, der tager højde for deres ofte komplekse vanskeligheder, for at de kan opnå og bevare fodfæstet på arbejdsmarkedet.

Satspuljeprojektet Social støtte i overgang til og fastholdelse i job har haft til formål at afprøve, om en koordineret, integreret og intensiv socialfaglig og beskæftigelsesrettet indsats kan hjælpe flere udsatte ledige med at få og fastholde et ordinært job.

Fem kommuner har deltaget i projektet fra februar 2018 til marts 2020. I deltagerkommunerne indgik socialområdet og jobcentret et forpligtende samarbejde om at afprøve en indsatsmodel, der blandt andet omfatter tværfaglige opstartsmøder, en fælles plan, virksomhedsrettet indsats og støtte efter CTI-metoden².

Målgruppen for projektet er aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere over 30 år med minimum et års ledighed, med komplekse og sammensatte problemer, herunder handicap, psykiske lidelser og sociale problemer.

Projektet er nu afsluttet. Der er gennemført en evaluering af projektet, der belyser kommunernes resultater og erfaringer med den afprøvede indsatsmodel. Evalueringen viser positive resultater i forhold til både trivsel og beskæftigelse for deltagerne. En integreret social- og beskæftigelsesrettet indsats er således effektiv i forhold til at få nogle af de mest udsatte borgere i job. Der er desuden udarbejdet en guide, der kan inspirere andre kommuner til at styrke den tværfaglige indsats for udsatte ledige.

Projektet var en del af satspuljeaftalen for 2017-2020 på beskæftigelsesområdet og er gennemført i samarbejde mellem Socialstyrelsen og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR).

Retur til et aktivt arbejdsliv – rehabiliteringsinitiativ for veteraner

Forsvarsministeriet/Veterancentret og Beskæftigelsesministeriet/Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

Veteraner med særligt behov for støtte vil ofte under udsendelse være kommet til skade fysisk eller psykisk i en grad, der kan medføre handicap. Forsvarsministeriet øgede sit fokus på skadede veteraners rehabilitering og returnering til et aktivt arbejdsliv som følge af Danmarks veteranpolitik fra 2016, dels via et initiativ om øget fokus på ansættelse af sårede og skadede veteraner i civile stillinger, herunder fleksjob og løntilskudsjob, inden for Forsvarsministeriets område, og dels via indførelsen af lov om jobordning for veteraner. Forsvarsministeriet lægger stor vægt på skadede veteraners rehabilitering og muligheder for at have et aktivt arbejdsliv. Derfor har beskæftigelsesindsatsen haft sit eget spor i evalueringen af den samlede veteranindsats i 2019-2020, hvoraf initiativ om styrket beskæftigelsesindsats konkret er udsprunget. Initiativet bliver implementeret i 2021-2023

² CTI er en forkortelse for "Critical Time Intervention". Se Socialstyrelsens hjemmeside for uddybende om metoden: www.socialstyrelsen.dk

Lov om jobordning for veteraner trådte i kraft 1. januar 2017. Jobordningen styrker muligheden for beskæftigelse for veteraner med psykiske eller fysiske skader pådraget i forbindelse med udsendelse. Der tilbydes en kontant jobpræmie til virksomheder, som, efter aftale med Veterancentret, har haft en udfordret veteran ansat i minimum 26 uger og med mindst 15 timer ugentligt. Der er i 2020 og fremadrettet indledningsvis afsat 10 jobpræmier á kr. 50.000 årligt til arbejdsgivere, som ansætter en veteran. Præmien kan eksempelvis bruges til mentorvirke og kompetenceudvikling. Erfaringerne viser, at jobordningen ofte leder til en regulær fastansættelse for veteranen.

Veteraners vej til job

I forbindelse SSA-forhandlingerne³ for 2021, blev der afsat 8,0 mio. kr. til en ansøgningspulje til beskæftigelsesindsatser for veteraner for at understøtte en målrettet beskæftigelsesindsats for veteraner i hele landet. Puljen udmøntes med udgangspunkt i erfaringer fra tidligere initiativer, som blandt andet peger på, at rekruttering til projekterne kan være en udfordring. Puljen skal støtte projekter, der medvirker til at skabe øget arbejdsmarkedsparathed for veteraner med fokus på virksomhedsrettede indsatser, der kan hjælpe til at mindske afstanden til beskæftigelse.

Formålet er at fremme en helhedsorienteret beskæftigelsesrettet indsats for både socialt udsatte veteraner og veteraner, der ønsker at overgå til civil ansættelse. Projekterne skal have fokus på beskæftigelse for hele målgruppen gennem en håndholdt, jobrettet, målrettet og helhedsorienteret indsats, der kan hjælpe til at mindske afstanden til beskæftigelse eller overgangen til civil ansættelse. Puljen udmeldes i 2021 til flerårige projekter.

³ Reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet.

7. Fremme af sundhed

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 25: Sundhed og artikel 26: Habilitering og rehabilitering.

I henhold til artikel 25 anerkender deltagerstaterne, at personer med handicap har ret til at nyde den højest opnåelige sundhedstilstand uden diskrimination på grund af handicap. Deltagerstaterne skal derfor træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har adgang til sundhedsydelse, herunder sundhedsrelateret rehabilitering.

I henhold til artikel 26 skal deltagerstaterne træffe effektive og passende foranstaltninger for at gøre det muligt for personer med handicap at opnå og opretholde den størst mulige uafhængighed, fuld fysisk, psykisk, social og erhvervsmæssig formåen samt fuld inkludering og deltagelse i alle livets forhold.

Personer med handicap bør så vidt muligt sikres samme adgang til sundhedsydelser og samme udbud af sundhedsydelser og sundhedsordninger af samme kvalitet og standard, som gives til andre.

Samtidig er det også vigtigt at understøtte og udbrede indsatser, som har et habiliterende og rehabiliterende sigte. Hjælp og støtte til mennesker med handicap skal så vidt muligt tilrettelægges, så den understøtter og fastholder den enkeltes ressourcer og muligheder, og dermed skaber det bedst mulige grundlag for, at den enkelte kan få et aktivt og selvstændigt liv.

Bl.a. kan nævnes, at der i forbindelse med SSA-reserven⁴ er afsat 4 mio. kr. i perioden 2021-2024 til opretholdelse af længerevarende rehabiliteringsforløb til patienter med Amyotrofisk Lateral Sklerose (ALS), som lever længe med sygdommen, jf. nedenfor. Der er i samme forbindelse afsat en pulje på 22,6 mio. kr. i perioden fra 2021-2022 til opretholdelse af en styrket rehabiliteringsindsats for mennesker med sklerose.

Desuden er der i perioden udviklet og afprøvet nye behandlingstilbud til krigsveteraner, som har udviklet PTSD efter udsendelse i internationale missioner.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Fokus på sundhed.

⁴ Reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet.

Fokus på sundhed

Rehabilitering af mennesker med erhvervet hjerneskade

Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Serviceeftersyn af hjerneskadeområdet

Der blev i forbindelse med finanslovsaftalen for 2017 afsat i alt 20 mio. kr. i perioden 2017-2020 til gennemførelse af et servicetjek af indsatsen for genoptræning efter hjerneskade samt initiativer til opfølgning herpå. Midlerne er afsat som en årlig ramme på 5 mio. kr. årligt i perioden 2017-2020 til en øget indsats til genoptræning af borgere med erhvervet hjerneskade.

På baggrund af servicetjekket er midlerne udmøntet i fem puljeopslag og 10 projekter fordelt på hele landet. Projekterne er fordelt på temaerne: Patient og pårørendeinddragelse, Kvalitet i indsatsen, faglig kvalitetsudvikling samt tværsektorielt samarbejde og løber fra år 2017- 2020. Som følge af COVID-19 situationen er nogle af projekterne blevet forlænget.

Med henblik på at understøtte regioner og kommuner i at udvikle området vedrørende rehabilitering af mennesker med erhvervet hjerneskade har Sundhedsstyrelsen i samarbejde med relevante parter udarbejdet 'Anbefalinger for tværsektorielle forløb for voksne med erhvervet hjerneskade'. Anbefalingerne udkom i september 2020 og de erstatter 'Forløbsprogram for voksne med erhvervet hjerneskade' (Sundhedsstyrelsen 2011) samt 'Genoptræning og rehabilitering til voksne med erhvervet hjerneskade – en faglig visitationsretningslinje' (Sundhedsstyrelsen 2014). Der er ligeledes behov for at monitorere området nøje, og derfor har Sundhedsdatastyrelsen i 2020 påbegyndt arbejdet med at undersøge mulighederne for at lave en ny dataopgørelsesmetode.

Styrket rehabiliteringsindsats for personer med erhvervet hjerneskade

Som led i udmøntningen af reserven på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet, har Regeringen og et bredt flertal af Folketingets øvrige partier i november 2020 indgået aftale om at videreføre den øgede fritvalgsramme for specialsygehusene Center for Hjerneskade og Vejle fjord.

Center for Hjerneskade og Vejle fjord varetager rehabiliterende forløb for personer med erhvervet hjerneskade under fritvalgsrammen i henhold til sundhedslovens § 79, stk. 2. Begge disse specialsygehuse råder over tværfaglig ekspertise i forhold til rehabiliteringen af personer med kompleks, erhvervet hjerneskade.

Aftalen er indgået for fortsat at sikre, at flere borgere med erhvervet hjerneskade får mulighed for at gennemgå målrettede rehabiliteringsforløb hos Center for Hjerneskade og Vejle fjord. Der er afsat i alt 4,0 mio. kr. til initiativet i perioden 2021-2024.

Indsatser for mennesker med sklerose

Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Styrket rehabiliteringsindsats for mennesker med sklerose

Som del af satspuljen til styrket rehabiliteringsindsats for mennesker med sklerose, blev der afsat en pulje på 6 mio. kr. i alt i perioden 2017-2019 til et pilotprojekt om styrket samarbejde mellem Sclerosehospitalerne og kommunerne for at skabe større viden om, hvordan samarbejdet om den enkelte patient kan styrkes.

Som et led i at sikre et sammenhængende rehabiliteringsforløb af høj kvalitet er det væsentligt, at patienter med sklerose oplever, at den specialiserede viden og kompetencer om behandling og rehabilitering, som Sclerosehospitalerne besidder, kan bidrage til at løfte det kommunale kompetenceniveau. Med puljen skal der skabes større viden om, hvordan samarbejdet om den enkelte patient kan styrkes, så den kommunale rehabiliteringsindsats understøttes. Der skal afdækkes barrierer i samarbejdet og afprøves initiativer til at overkomme de fundne barrierer.

Midlerne er udmøntet på baggrund af én fælles ansøgning fra tre kommuner og Sclerosehospitalerne i Ry og Haslev og projekterne er afsluttet ultimo 2019 og evalueringen er offentliggjort.

Anbefalinger for mennesker med sklerose

Herudover er der som led i udmøntning af sundhedspuljen på 100 mio. kr. jf. finansloven for 2018 afsat i alt 38,7 mio. kr. i perioden fra 2018-2021 til et arbejde med en helhedsplan, der styrker skleroseområdet i relation til medicinsk behandling, rehabilitering, forebyggelse/træning med henblik på at sikre et højt ensartet niveau på tværs af landet. Der skal samtidig være fokus på indsatsen over for pårørende og børn som pårørende til en forældre med sklerose.

Med helhedsplanen for skleroseområdet følger det, at der er 0,5 mio. kr. i 2019 og 0,5 mio. kr. i 2020 til Sundhedsstyrelsen til udarbejdelse af anbefalinger for mennesker med sklerose. Formålet med anbefalingerne er at bidrage til at understøtte en høj faglig kvalitet i den samlede indsats for mennesker med sklerose på tværs af sygehuse, kommuner og praksisområde.

Længerevarende rehabiliteringsforløb til patienter med amyotrofisk lateral sklerose (ALS), som lever længe med sygdommen

Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Regeringen og satspuljepartierne har, som led i satspuljeaftalen på sundhedsområdet 2017-2020, afsat i alt 4 mio. kr. til satspuljeprojektet; pilotprojektet om længerevarende rehabiliterings- og genoptræningsophold/forløb for personer med amyotrofisk lateral sklerose (ALS) og deres pårørende.

Med puljen etableres et pilotprojekt med tilbud om længerevarende rehabilitering- og genoptræningsophold/forløb med individuel intensiv fysisk træning og psykosocial støtte for de patienter med amyotrofisk lateral sklerose (ALS), der lever længe med sygdommen (5-15 år). Målet er at udvikle og afprøve et tilbud, som kan supplere de eksisterende rehabiliteringstilbud, og samtidig afdække, om der er et behov for sådanne længerevarende rehabilitering- og genoptræningsophold/forløb for denne gruppe af patienter. Formålet er, at projektet kan bidrage

med viden om, hvorvidt et længerevarende rehabiliteringsophold/forløb kan bidrage til at bevare målgruppens funktionsevne længere, samt om det øger patienter og pårørendes livskvalitet.

Projektet blev forlænget til marts 2021 og evalueringen pågår.

Tværfaglig funktionsevnevurdering og rehabiliteringsindsatser samt forløbsprogram for mennesker med epilepsi

Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Som led i udmøntningen af sundhedspuljen, jf. finansloven for 2019, blev der afsat 32,3 mio. kr. i perioden 2019-2022 til at sikre mere kvalitet og større sammenhæng i indsatsen for mennesker med epilepsi. Herunder blev der afsat en pulje på 10 mio. kr. til regionale og kommunale projekter vedrørende tværfaglig funktionsevnevurdering og rehabiliteringsindsatser. Puljens overordnede formål er at understøtte, at mennesker med epilepsi med behov for tværfaglig funktionsevnevurdering opspores og tilbydes funktionsevnevurdering. Den tværfaglige funktionsevnevurdering skal følges op af kommunikation og rådgivning til hjemkommunen, således at relevante rehabiliteringsindsatser kan iværksættes på tværs af lovgivning og forvaltninger. Midlerne blev udmøntet ultimo 2020 og projekterne forventes afsluttet ultimo 2022.

Der blev desuden afsat 1,3 mio. kr. til udarbejdelse af tværsektorielt forløbsprogram for mennesker med epilepsi i 2021. Formålet med forløbsprogrammet er at bidrage til bedre tværfagligt samarbejde og koordinering af indsatser mellem sundhedsvæsnets aktører, samt mellem sundhedsvæsnets og øvrige kommunale forvaltningsområder som eksempelvis social-, undervisnings- og beskæftigelsesområdet. Et forløbsprogram for epilepsi blev anbefalet på baggrund af en afdækning af epilepsiområdet udarbejdet i 2018 af Sundhedsstyrelsen. Der vil blive nedsat en arbejdsgruppe med relevante aktører, herunder faglige selskaber, kommuner, regioner og patientforening til at rådgive Sundhedsstyrelsen i arbejdet.

Psykiatri

Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Dele af psykiatriområdet har snitflader til handicapområdet, da visse forløb ved psykisk lidelse kan have langvarig karakter og medføre betydelige funktionsnedsættelser.

10-årsplanen for psykiatrien

Som det første skridt i arbejdet med regeringens udspil til en 10-års plan for psykiatrien, udarbejder Sundhedsstyrelsen i samarbejde med Socialstyrelsen en samlet rapport på tværs af sundheds- og socialområdet over status og udfordringer på psykiatriområdet samt anbefalinger til; i hvilken rækkefølge udfordringerne skal løses, og hvordan de løses bedst. Rapporten forventes at udkomme i andet halvår af 2021 og vil udgøre det faglige grundlag for regeringens oplæg til en langsigtet og holdbar 10-års plan for psykiatrien og de efterfølgende politiske handlinger herom.

National afstigmatiseringsindsats

Selvom der i mange år har været god viden om psykiske lidelser og håndtering af disse er stigmatisering og udelukkelse af mennesker med psykiske lidelser fortsat udbredt.

Siden 2011 har paraply-indsatsen EN AF OS været hjørnesten i det nationale arbejde for afstigmatisering af psykisk lidelse, finansieret delvist af midlertidige satspuljemidler, fondsmidler, regioner og gennem ressourcer og aktiviteter i partnerskabskredsen. Med den seneste aftale om fordeling af reserven på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet fra 2021-2024 er det besluttet, at den nationale afstigmatiseringsindsats forankres i Sundhedsstyrelsen og der afsættes en pulje på 7,8 mio. kr. til initiativet.

Bedre inddragelse af mennesker med psykiske lidelser og deres pårørende gennem civilsamfundet

Som led i satspuljeaftalen på sundhedsområdet for 2019-2022 er der afsat 12,4 mio. kr. til en pulje til at sikre bedre inddragelse af mennesker med psykiske lidelser og deres pårørende gennem civilsamfundet. Sundhedsstyrelsen inviterede i foråret 2019 frivillige organisationer/foreninger, evt. i samarbejde med kommuner og regioner, til at ansøge om midler til projekter som skal styrke inddragelsen af brugere (borgere, patienter og pårørende) i indsatsen for mennesker med psykiske lidelser.

Puljen havde ansøgningsfrist i slutningen af april 2019 og syv forskellige organisationer, heriblandt en række patientforeninger, har modtaget midler til projekter, som skal sikre bedre inddragelse af mennesker med psykiske lidelser og deres pårørende.

Projekterne forventes eksternt evalueret i 2022.

Viden om og udbredelse af peer-projekter

Som led i satspuljeaftalen på sundhedsområdet for 2019-2022 er der afsat 20,5 mio. kr. til at øge og forankre inddragelsen af peers i indsatsen for mennesker med psykiske lidelser. Peers er personer med brugerbaggrund. Erfaringer viser, at inddragelse af personer, der har egne erfaringer med psykisk lidelse, er med til at øge kvaliteten i den indsats, der ydes for mennesker med psykiske lidelser.

Der er tildelt midler til i alt otte projekter i både kommunalt og regionalt regi. I projekterne arbejdes der med at implementere peers-initiativer på baggrund af "Videnskataloget: Forankring og implementering af peerstøtte", som et led i satspuljen. Sundhedsstyrelsen udgav videnskataloget i 2019, forud for puljeopslaget.

Implementering af peers sker således i forskellige arenaer, der hver har forskellige ressourcer, som sættes i spil, for at bidrage til et løft af området. Projekterne omfatter blandt andet peers-ansættelser og implementering af peers i miljøer med kunst og aktivitet som omdrejningspunkt, støtte til kontakt med det nære sundhedsvæsen, samt peers som generelle brobyggere mellem borger og sundhedsvæsen.

Satspuljeprojektet forventes internt evalueret i 2022/2023.

Gentagelse af undersøgelsen fra 2014 om mennesker med handicaps sundhedstilstand og sundhedsadfærd i 2020-2021

Sundhedsministeriet

På baggrund af forslag til vedtagelse V77 fra 2012 om lighed i sundhed for udviklingshæmmede, der betoner, at "personer med handicap har ret til at nyde den højeste opnåelige sundhedstilstand uden diskrimination på grund af handicap" blev rapporterne: "Sundhedsprofil for voksne med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning og fysisk Funktionsnedsættelse" og "Sundhedstilstanden blandt voksne med udviklingshæmning" udarbejdet. Undersøgelserne viste, at mennesker med fysiske og kognitive funktionsnedsættelser har dårligere helbred og trivsel sammenlignet med den øvrige befolkning.

Undersøgelserne gentages i 2020-2021 med henblik på at følge op på resultaterne fra den tidligere undersøgelse.

Covid-19 indsatser

Covid-19 kommunikationsindsatser

Sundhedsministeriet og Sundhedsstyrelsen

Den danske kommunikationsindsats skal løbende give let tilgængelig information til den danske befolkning om ny coronavirus samt give handleanvisninger, der kan motivere og understøtte en hensigtsmæssig adfærd i befolkningen. Som en del af strategien for udbredelse af information om COVID-19 indgår forskellige patient- og handicaporganisationer og der har været løbende fokus på at udvikle materialer, der kan benyttes af borgere med handicap. Foruden tilgængelighedsversioner af fysisk materiale som plakater, har Sundhedsstyrelsen udviklet to badges om:

- Anbefalingen om at holde afstand
- Budskabet om at nogle er fritaget fra kravet om at bære mundbind eller visir

Formålet med badges er, at den enkelte kan signalere til omverdenen, at han/hun enten gerne vil have, at andre er opmærksomme på at holde afstand, eller at bæreren er fritaget for kravet om at bære mundbind eller visir grundet nedsat bevidsthedsniveau, eller fysiske eller mentale svækkelser.

Begge badges har været efterspurgt af en række handicap- og patientorganisationer, og badges er også udviklet i samarbejde med disse foreninger og organisationer.

Badget om afstand blev lanceret den 7. oktober 2020. Badget om fritagelse for kravet om mundbind eller visir blev lanceret den 7. januar 2021.

Særlig støtte og indsatser for personer med handicap under Covid-19

Social- og Ældreministeriet

Under covid-19 pandemien har regeringen af flere omgange afsat midler til at understøtte indsatser for personer med handicap, som har været særligt udsatte for en ændret hverdag og ensomhed som følge af nedlukning og restriktioner.

Aftale om initiativer for sårbare og udsatte grupper i forbindelse med COVID-19

En Aftale om initiativer for sårbare og udsatte grupper i forbindelse med COVID-19 blev indgået i april 2020. Med aftalen blev der etableret tre partnerskaber (for hhv. udsatte børn, udsatte voksne og mennesker med handicap) på tværs af myndigheder, civilsamfund, kulturinstitutioner, private aktører og den offentlige sektor med henblik på at kunne følge udviklingen løbende hos de berørte og sårbare målgrupper under coronapandemien. Partnerskaberne har ud over den fortløbende håndtering af problemstillinger knyttet direkte til coronasmitte (problemstillinger om værnemidler, test, restriktioner o.lign.) også arbejdet med initiativer, der modvirker isolation, utryghed og mental mistrivsel hos de udsatte grupper.

Partnerskabet på handicapområdet spiller en vigtig rolle i forbindelse med planlægningen og gennemførelsen af nye indsatser, og med at drøfte og følge de initiativer, som har været igangsat på området.

Med aftalen blev der også afsat midler til, at Danske Handicaporganisationer, LEV, Udviklingshæmmedes Landsforbund (ULF) og Dansk Blindesamfund kunne lave opsøgende indsatser og medlemsrettede aktiviteter m.v. med det formål at bryde isolationen og støtte op om anderledes måder at være sammen på, eksempelvis i form af digitale sociale arrangementer, kurser mv. og rådgivning om, hvordan mennesker med handicap kan deltage i aktiviteter uden for hjemmet.

Aftale om sommerpakken

Med Aftale om sommerpakken blev der på socialområdet givet støtte til, at beboere på socialpsykiatriske botilbud og andre botilbud over sommeren 2020 kunne tage på dagsture og få glæde af udendørs sociale aktiviteter. Aktiviteterne havde til formål at genskabe flere sociale aktiviteter for personer på botilbud, som under COVID-19 har oplevet, at hverdagen er ændret på mange måder, bl.a. i form af færre besøg og mindre socialt samvær.

Aftale om 50 mio. kr. til at bekæmpe ensomhed

Med Aftale om 50 mio. kr. til at bekæmpe ensomhed (indgået november 2020) blev der afsat midler til at en række organisationer på socialområdet, herunder Danske Handicaporganisationer og ULF og kulturområdets foreninger som i samspil med lokale sociale aktører kan iværksætte initiativer til at modvirke ensomhed og isolation hos borgerne. Der blev også afsat 10 mio. kr. til 1000 nye fællesskaber med foreningsaktiviteter til ældre og voksne og 20 mio. kr. til at få selvisolerede borgere med i nye fællesskaber i foreningslivet.

Stimuli til oplevelsesindustrien

Med Aftale om finansloven for 2021 blev der afsat 750 mio. kr. til at stimulere oplevelsesindustrien blandt andet gennem oplevelsesaktiviteter for ældre og udsatte borgere, herunder personer med handicap, for at modvirke ensomhed og mistrivsel og samtidig holde hånden under oplevelsesindustrien.

Et trygt og værdigt liv med demens

Social- og Ældreministeriet

Demenshandlingsplan

I december 2016 indgik regeringen og satspuljepartierne en aftale om den nationale demenshandlingsplan 2025. Handlingsplanen har til formål at understøtte et trygt og værdigt liv for mennesker med demens – uanset hvor de bor, og hvor de er i sygdomsforløbet. I alle dele af landet skal mennesker med demens og deres pårørende mødes med en indsats af høj faglig kvalitet samt en individuel og helhedsorienteret tilgang i behandling, pleje og omsorg.

Demenshandlingsplanen udmønter 470 mio. kr. til 23 konkrete initiativer fordelt på fem fokusområder:

- 1) Tidlig opsporing og kvalitet i udredning og behandling
- 2) Bedre kvalitet i pleje, omsorg og rehabilitering
- 3) Støtte til mennesker med demens og pårørende
- 4) Demensvenlige boliger og samfund
- 5) Øget videns- og kompetenceniveau.

Med Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2020-2023 blev der afsat 244,4 mio. kr. til at videreføre initiativer i Demenshandlingsplanen. Formålet er fortsat at understøtte nogle af indsatserne for at nå målene i handlingsplanen. Det drejer sig om indsatser inden for følgende tre temaer:

- Bedre kvalitet i udredning af mennesker med demens
- Nedbringelse af forbruget af antipsykotisk medicin
- Meningsfulde hverdage for mennesker med demens og deres pårørende.

Handlingsplan til at forebygge, håndtere og lære af udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i ældreplejen

Med finanslovsaftalen for 2019 blev der iværksat en handlingsplan til at forebygge og håndtere udadreagerende adfærd i ældreplejen. Formålet med handlingsplanen er at sikre en mere målrettet og sammenhængende indsats med henblik på at reducere udadreagerende adfærd i ældreplejen med særligt fokus på borgere med demens. Handlingsplanen har fokus på fire hovedområder:

- 1) Anbefalinger og inspiration til at forebygge og håndtere udadreagerende adfærd i ældreplejen
- 2) Kompetenceudvikling i forhold til at forebygge og håndtere udadreagerende adfærd i ældreplejen
- 3) Inspiration til at organisere plejen i forhold til at forebygge og håndtere udadreagerende adfærd i ældreplejen
- 4) Tilpasse indretning og fysiske omgivelser i forhold til at forebygge og håndtere udadreagerende adfærd i ældreplejens Indsatsområde.

Udvikling og afprøvning af nye behandlingstilbud for veteraner med PTSD

Forsvarsministeriet/Veterancentret

Veteraner med særligt behov for støtte vil ofte være kommet til skade fysisk eller psykisk under udsendelse i en grad, der kan medføre handicap. Veterancentret har i perioden 2019-2020 arbejdet med udvikling og afprøvning af nye behandlingstilbud vedr. PTSD, hvilket har udmøntet sig i nedenstående initiativer.

Nyt behandlingsprogram for veteraner med kompleks PTSD

Kompleks PTSD er en ny diagnose, der beskriver tilstedeværelsen af PTSD samtidig med problemer i nære relationer, vanskeligheder med at regulere følelser og et vedvarende negativt selvbillede. En væsentlig andel (ca. 17%) af de veteraner, der søger behandling i Veterancentret for psykiske vanskeligheder, formodes at have denne diagnose. For at styrke behandlingen for denne gruppe har Veterancentret i samarbejde med internationale eksperter udviklet behandlingsprogrammet *Modulopbygget Patient-centreret CBT (MPC)*. Behandlingsmanualen til det nye behandlingsprogram består af fem moduler; PTSD symptomer, problemer med følelsesregulering, negativt selvbillede, interpersonelle relationer samt søvn og mareridt. Modulerne kan kombineres, så de tilpasses den enkelte klients præferencer og mest fremtrædende symptomer. Behandlingsmanualen skal nu afprøves i et forskningsprojekt, hvor veteraner med kompleks PTSD enten modtager en version af behandlingen, hvor de selv er med til at bestemme rækkefølgen på modulerne eller en version, hvor rækkefølgen er bestemt på forhånd.

Mindfulness-baseret kognitiv terapi (MBKT)

MBKT er en gruppebaseret intervention. Programmet er udviklet til at forebygge tilbagefald af depression, men har også vist sig gavnlige ift. fx angst, stress og smerter. MBKT er en effektiv mind-body-intervention, hvor meditation og yoga i kombination med kognitive teknikker har til formål at fremme kontrol over ens tænkning og evnen til at distancere sig fra tankemæssigt indhold. Det generelle formål i MBKT er at give deltagerne større forståelse for og de nødvendige færdigheder til at genkende og træde ud af de vanebetonede automatiske mønstre i sind og krop og øge evnen til nærvær og accept. Mindfulness gruppeforløbet er landsdækkende og tilbydes primært som efterbehandling til veteraner og pårørende, der har været i et behandlingsforløb.

Basic Body Awareness Therapy (BBAT)

BBAT er en fysioterapeutisk behandlingsmetode, som har til formål at reducere de kropslige følgevirkninger af PTSD og øge kropsbevidstheden. Metoden bygger på forståelsen af sammenhæng og gensidig påvirkning mellem kropslige og psykologiske dimensioner og fokuserer på den enkeltes funktionskapacitet og ressourcer. Hensigten er at fremme en balanceret holdning, åndedræt og mentalt nærvær gennem enkle øvelser i bevægelse og stilhed samt gennem struktureret massage. BBAT har også som formål at bedre klientens evne til at handle og erkende mere frihed i sine livsmuligheder samt flytte fokus mod ressourcer frem for begrænsninger. På længere sigt kan metoden medvirke til at aktivere og styrke klientens identitet og energiniveau. Behandlingen sker sideløbende med den generelle traumefokuserede behandling.

Internetstøttet psykologisk behandling

Veterancentrets militærpsykologer afprøver fra 2019 et nyt og innovativt internetbaseret system, der kan bruges i forbindelse med individuel behandling af PTSD-symptomer. Via en app til smartphone eller en browser kan PTSD-klienten udfylde arbejdsskemaer, hvorefter psykologen har adgang til oplysningerne, ligesom også en del af behandlingen vil kunne foregå via app'en.

Tiltag vedrørende personer med opmærksomhedsforstyrrelse i kriminalforsorgen

Justitsministeriet

Som led i satspuljeaftalen for 2016 blev der afsat midler til projekt om styrkelse af resocialiseringsindsatsen over for dømte personer med opmærksomhedsforstyrrelse. Kriminalforsorgen og Socialstyrelsen gennemførte i 2016-2019 et fælles projekt om at sikre et højt vidensniveau om opmærksomhedsforstyrrelse i kriminalforsorgen og kommunerne, en målrettet indsats over for indsatte og tilsynsklienter med opmærksomhedsforstyrrelser og et koordineret samarbejde mellem de myndigheder, der har kontakten til borgerne.

Kriminalforsorgen har i 2020 udsendt en samlet pakke til alle fængsels- og arrestafdelinger og til alle afdelinger af Kriminalforsorgen i Frihed. Pakken består af materialer, som kan bruges i hverdagen til indsatte og tilsynsklienter med opmærksomhedsforstyrrelser. Redskaberne kan bidrage til at fastholde fokus i samtaler og til at hjælpe med dagligdags situationer og gøremål. Til at understøtte brugen af redskaberne har kriminalforsorgen udviklet undervisningsmateriale om opmærksomhedsforstyrrelser i form af e-læring til fængselsbetjente.

Det er målet, at indsatte og tilsynsklienter med opmærksomhedsforstyrrelser ved indsættelse og i tilsyn mødes med viden om mulige problemstillinger som eksempelvis koncentrationsbesvær, opfarethed, konflikter og glømsomhed. Pakken og undervisningsmaterialet gør, at personalet bliver bekendt med problemstillingerne omkring opmærksomhedsforstyrrelser, og kriminalforsorgen kan på den måde bidrage til at mindske udfordringerne og give indsatte og tilsynsklienter erfaringer med virksomme redskaber.

Projekt med fokus på unges psykiske udfordringer i Kriminalforsorgen i Grønland

Justitsministeriet

Kriminalforsorgen i Grønland har i 2020 igangsat et projekt med fokus på unge under 25 år, hvor der særligt fokuseres på indsatte med en mulig psykisk udfordring. Årsagen til dette er, at mange med psykiske lidelser generelt diagnosticeres sent i Grønland, pga. manglen på speciallæger og en sparsom bemanning i psykiatrien. Man forsøger med projektet at motivere de

unge indsatte til at få foretaget en screening under afsoning. Screeningen udføres af kriminalforsorgens egne psykologer. Formålet er, at resultatet af screeningen kan videreformidles til sundhedsvæsenet i Grønland, og dermed bidrage til en mulig tidligere diagnoseafklaring.

8. Mødet med det offentlige system

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år.

Initiativerne går på tværs af de enkelte artikler i FN's handicapkonvention, men understøtter formålet med konventionen ved at sikre, at mennesker med handicap får adgang til den hjælp og støtte fra det offentlige, der er nødvendig for at få en god og velfungerende hverdag, og som sikrer et godt møde med og kontakt til det offentlige system.

Det er vigtigt at fremme mennesker med handicaps deltagelse i det civile, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle liv på lige fod med alle andre. Derfor arbejdes der løbende for at sikre, at mennesker med handicap får adgang til den hjælp og støtte fra det offentlige, der skal til for at kunne få en god og velfungerende hverdag.

Behovet for hjælp og støtte kan variere meget, men uanset behov er det vigtigt, at borgeren får den rette indsats. Derfor arbejdes der løbende på at styrke borgernes retssikkerhed. Med satspuljeaftalen for 2018 blev der for perioden 2018-2021 afsat 53,4 mio. kr. til en handlingsplan til styrkelse af kvaliteten i sagsbehandlingen på handicapområdet. Formålet er at styrke borgernes retssikkerhed. Midlerne skal tillige sikre de faglige rammer for tilrettelæggelsen af kommunernes indsatser over for en række målgrupper samt sikre, at kommunerne har adgang til de fornødne specialiserede tilbud og kompetencer på det sociale område.

Desuden blev der med satspuljeaftalen for 2019 afsat i alt 12 mio. kr. til etablering af en retssikkerhedsenhed med institutionel forankring i Ankestyrelsen og et tilhørende uafhængigt rådgivende organ, som har til opgave at udarbejde deskriptive analyser inden for temaer af betydning for retssikkerheden.

I 2020 igangsatte regeringen desuden en evaluering af det specialiserede socialområde, som skal skabe et nationalt overblik over målgrupper og tilbud på området, og danne grundlag for, at der med inspiration fra sundhedsområdet udarbejdes en national specialeplan for det specialiserede socialområde.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Mødet med det offentlige system.

Evaluering af det specialiserede socialområde

Social- og Ældreministeriet

Regeringen har i Aftale om finansloven for 2020 med Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet aftalt at iværksætte en evaluering af den nuværende planlægning og organisering af handicapområdet med henblik på at styrke indsatsen, den nationale vidensdeling og sikre den mest hensigtsmæssige opgavefordeling mellem kommuner og regioner.

Baggrunden for evalueringen er bl.a., at bruger- og interesseorganisationer siden kommunalreformen i 2007, hvor kommunerne overtog det samlede ansvar for tilbud på det specialiserede socialområde, har udtrykt bekymring for, at der er sket en afspecialisering af socialområdet, at vigtig viden er gået tabt, og at højt specialiserede tilbud er forsvundet.

Evalueringen skal danne grundlag for at nå frem til en national specialeplanlægning og sikre tilstedeværelsen af de rette tilbud, indsatser og viden på det specialiserede socialområde:

Evalueringen blev igangsat i sommeren 2020 og indeholder tre spor:

1. Afdækning af det specialiserede socialområde
2. Udvikling og afprøvning af en model for beskrivelse af specialiseringsniveauer med henblik på specialeplanlægning
3. Initiativer, som understøtter specialisering og kvalitet

Evalueringen forventes færdiggjort i løbet af 2021.

Forberedelse af overgangen til voksenlivet for unge med handicap

Social- og Ældreministeriet

Med virkning fra 1. januar 2021 er der indført en ny bestemmelse - § 19 a – i lov om social service. Bestemmelsen pålægger kommunerne at igangsætte forberedelsen af overgangen til voksenlivet, når en ung med handicap fylder 16 år. Bestemmelsen oplister en række væsentlige forhold, som kommunen skal overveje i forbindelse med forberedelsen af overgangen, og forpligter desuden kommunen til at sikre, at forberedelsen sker i dialog med den unge selv og hans eller hendes forældre. Bestemmelsen er med til at understøtte, at både kommunen, den unge og forældrene er godt forberedte på overgangen til voksenlivet, så den unge ikke står med et udækket hjælpebehov, når han eller hun fylder 18 år.

Som supplement til selve lovbestemmelsen har Socialstyrelsen udarbejdet et inspirationsmateriale og en online temadag, som skal understøtte kommunernes implementering af de nye regler. Inspirationsmaterialet og temadagen er gratis tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside.

Danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen for kommunale klagesager

Social- og Ældreministeriet

I 2017 blev der for første gang offentliggjort et danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen for klagesager over kommunale afgørelser på socialområdet generelt og specifikt på børnehandicapområdet og voksenhandicapområdet. Der har fundet en offentliggørelse sted af kortene årligt siden.

Hensigten med kortene er at skabe gennemsigtighed og fokus på kvaliteten i den kommunale sagsbehandling på socialområdet generelt og navnlig på handicapområdet.

I 2018 blev det gennemført ved lov, at den ansvarlige minister for området hvert år skal offentliggøre kommuneopdelte danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsens klagesager efter lov om social service.

Handlingsplan til styrkelse af kvaliteten i sagsbehandlingen på handicapområdet

Social- og Ældreministeriet

Med satspuljeaftalen for 2018 blev der i perioden 2018-2021 afsat 53,4 mio. kr. til handlingsplanen til styrkelse af borgernes retssikkerhed i forhold til kommunal sagsbehandling på handicapområdet. Handlingsplanen tager afsæt i det Danmarkskort over omgørelsesprocenter, som offentliggøres hvert år. Handlingsplanen indeholder otte delinitiativer, hvoraf kan nævnes:

- Udvidelse af og udvikling af Taskforcen på handicapområdet
- Videreudvikling og forankring af VUM (voksenudrednings-metoden)
- Ny rådgivningsydelse i VISO
- Sagsbehandlingsfrister i hjemviste sager og fast track hos Ankestyrelsen for behandling af klager over nye afgørelser i hjemviste sager
- Ansøgningspulje for bistand til borgere, der ikke selv er i stand til at klage

Retssikkerhedsenhed og tilhørende uafhængigt rådgivende organ

Social- og Ældreministeriet

Med satspuljeaftalen for 2019 er der afsat i alt 12 mio. kr. til yderligere initiativer til styrkelse af retssikkerheden. Kredsene af partier bag satspuljeaftalen er i foråret 2019 blevet enige om, at midlerne skal anvendes til etablering af en retssikkerhedsenhed med institutionel forankring i Ankestyrelsen og med et tilhørende uafhængigt rådgivende organ. Retssikkerhedsenheden er etableret primo 2020, og den har til opgave at udarbejde deskriptive analyser og undersøgelser inden for temaer af betydning for retssikkerheden på socialområdet.

De temaer, inden for hvilke retssikkerhedsenheden skal udarbejde analyser og undersøgelser, udpeges af det tilhørende uafhængige rådgivende organ. Dette organ består af repræsentanter fra Danske Handicaporganisationer, Rådet for Socialt Udsatte, Børnerådet, KL, Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, Dansk Socialrådgiverforening, Institut for Menneskerettigheder og Justitia.

Hver analyse og undersøgelse fra retssikkerhedsenheden sendes via det rådgivende organ til social- og ældreministeren og til Folketingets Social- og Ældreudvalg. Det samme gælder for den afsluttende rapport om retssikkerheden på socialområdet, som retssikkerhedsenheden skal udarbejde ved udløbet af sin funktionsperiode i 2022. Det rådgivende organ kan ledsage hver analyse eller undersøgelse af bemærkninger fra organet, dog således at bemærkningerne ikke kan have karakter af anbefalinger.

Udbredelse af Stepping Stones - en del af Udviklings- og Investeringsprogrammet

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

For at understøtte en mere vidensbaseret og effektiv socialpolitik har satspuljepartierne aftalt at igangsætte udviklingen af et Udviklings- og Investeringsprogram på børne- og ungeområdet. Udviklings- og Investeringsprogrammet skal i sidste ende være med til at sikre, at sociale indsatser kommer til at gøre en reel forskel, så udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap får styrkede muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv.

I satspuljeaftalen for 2019 er det blevet aftalt, at det evidensbaserede mestringsprogram Triple P Stepping Stones er én af de indsatser, der skal investeres i for at udvikle og udbrede virksomme indsatser for børn og unge med handicap og deres familier.

Udbredelse af Stepping Stones afsluttes i december 2021. 12 kommuner har fået uddannet og certificeret 2-5 medarbejdere, og arbejder i løbet af udbredelsesprojektet med at implementere Stepping Stones.

Bedre koordination i indsatserne for børn og unge med handicap

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Der er i satspuljeaftalen for 2018 afsat midler til bedre koordination i indsatserne for børn og unge med handicap. Formålet med projektet er at bidrage til at skabe bedre sammenhæng og koordination i de kommunale indsatser til børn med handicap og deres familier. Socialstyrelsen gennemfører projektet i perioden 2018-2021. I 2018 er der udarbejdet en afdækning og kortlægning af lovende praksis på området, og i 2019 er der udmeldt en pulje med fokus på at afprøve modeller for en sammenhængende og koordineret sagsbehandling, som kan ansøges af kommuner. Der er 12 kommuner, som afprøver to modeller. Afprøvningen evalueres og løber fra 2019-2021.

Styrket samarbejde med kommunerne om indsatsen for skadede veteraner

Forsvarsministeriet/Veterancentret

Veteraner med særligt behov for støtte vil ofte være kommet til skade fysisk eller psykisk under udsendelse i en grad, der kan medføre handicap. Der er ofte flere offentlige aktører involveret i disse veteraners sager, og det kan være svært for veteranen og dennes familie at navigere i. For at styrke samarbejdet med kommunerne og øge kommunernes viden om veteraner har Veterancentret lanceret samarbejdskonceptet 'Fælles om veteraner'. Konceptet består blandt andet af materiale til kommunerne til (videre-)udvikling af en veteranstrategi, ansættelse af veterankoordinator og afholdelse af flagdagen. Målet er, at veteraner identificeres tidligt i deres forløb, og at den fælles indsats over for den enkelte veteran bliver mere målrettet og sammenhængende.

Taskforce på handicapområdet

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Som en del af satspuljeaftalen for 2014 blev der etableret en taskforce på handicapområdet. Med satspuljeaftalen for 2018 blev taskforcen tildelt varige midler.

Formålet for taskforcen er at støtte kommunerne i deres arbejde med at styrke kvalitet og retssikkerhed i sagsbehandlingen på handicapområdet - både børn og voksne - inden for service-loven.

Taskforcen tilbyder to typer af samarbejde med kommunerne: Korte formidlings- og læringsforløb og længerevarende analyse- og udviklingsforløb. Herudover afholder taskforcen fire

gange årligt regionale temadage, hvor den indsamlede viden fra samarbejdet med kommunerne formidles til alle landets kommuner. Endelig indsamler taskercen løbende gode eksempler på redskaber fra de kommuner, som taskercen samarbejder med. Disse formidles på Socialstyrelsens hjemmeside til inspiration for alle landets kommuner.

Korte formidlings- og læringsforløb er af én dags varighed og omhandler et specifikt emne. Det kan være en bestemt paragraf i serviceloven eller et tværgående emne i forhold til sagsbehandlingen. De korte forløb søges af og tildeles kommuner løbende. Der er siden opstarten gennemført 76 korte formidlings- og læringsforløb.

De længerevarende analyse- og udviklingsforløb har op til to års varighed. Der igangsættes hvert år fire forløb, to på børnehandicapområdet og to på voksenhandicapområdet. To forløb tildeles ved, at kommuner ansøger om et samarbejde med taskercen og to tildeles kommuner som reserverede forløb på baggrund af data fra Danmarkskortet.

De længerevarende analyse- og udviklingsforløb består af:

- En omfattende analyse af kommunens styrker i sagsbehandlingen.
- Anbefalinger til, hvor kommunen fremadrettet kan målrette indsatsen i arbejdet med at styrke kvaliteten i sagsbehandlingen.
- Rådgivning og vejledning i at efterleve anbefalingerne i et udviklingsforløb.

Der er siden opstarten iværksat 17 længerevarende forløb.

Resultaterne for kommunerne spænder over deres egne vurderinger af et positivt udbytte, opdatering og udvikling af procedurer og redskaber, styrket kvalitet og lovmedholdelighed samt nedbringelser af antallet af fejl set i taskercens sagsmålinger,

Socialtilsyn

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Med ikrafttrædelsen af Lov om socialtilsyn den 1. januar 2014, blev der etableret fem socialtilsyn, som varetages af fem kommuner, ét socialtilsyn i hver geografisk region. De fem socialtilsyn har ansvaret for at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med de af loven omfattede tilbud og plejefamilier beliggende i regionen. Socialtilsynene fører dog ikke tilsyn med tilbud beliggende i egen kommune eller med egne tilbud beliggende i andre kommuner. Tilsyn med disse tilbud føres af et af de øvrige tilsyn. Socialtilsynet skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten i sociale tilbud, så tilbuddene har den fornødne generelle kvalitet til at håndtere den målgruppe, som de er godkendt til.

Som led i tilsynsreformen blev der desuden etableret en auditfunktion i Socialstyrelsen, som har til opgave at følge praksis i socialtilsynet og understøtte udførelsen af godkendelses- og tilsynsopgaven.

Auditfunktionen i Socialstyrelsen gennemførte i foråret 2018 en evaluering af tilsynsreformen for perioden 2014-2017. Evalueringen viste, at de politiske intentioner med reformen overordnet set er blevet indfriet, og at de centrale elementer i reformen er blevet implementeret. Langt de fleste sociale tilbud og plejefamilier er tilfredse med socialtilsynet og vurderer, at tilsynet bidrager til udvikling og læring på tilbuddet/i plejefamilien.

Evalueringen viste imidlertid også, at der på enkelte områder fortsat er behov for at udvikle praksis med henblik på fortsat at styrke en ensartet og systematisk varetagelse af tilsynsopgaven og at udvikle kvaliteten i varetagelsen af tilsynsopgaven.

Bedre koordinering og formidling på hjælpemiddelområdet

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Lettere adgang til data om hjælpemidler

Socialstyrelsen udstiller dataudtræk fra Hjælpemiddelbasen som åbne offentlige data. Data benyttes i stadig større omfang som grundlag for kommunal og regional informationssøgning og lagerstyring på hjælpemiddelområdet. Datamængde og datakvalitet udvikles løbende i samarbejde med hjælpemiddelleverandører, fagpersoner, systemleverandører, kommuner og regioner.

Data fra Hjælpemiddelbasen indgår i Social- og Ældreministeriets datastrategi om at få bedre data på hjælpemiddelområdet. Der arbejdes på udvikling af et individbaseret register ved Danmarks Statistik vedrørende udlevering og genbrug af hjælpemidler. Derudover anvendes data til analyser vedrørende den offentlige formidling af hjælpemidler.

Formidling og udvikling af viden og information på hjælpemiddelområdet

På Hjælpemiddelbasen udkommer løbende målgruppeindgange og guides. Målgruppeindgangene beskriver og giver eksempler til inspiration for valg og anvendelse af hjælpemidler i specifikke situationer for bestemte målgrupper. Guides giver en vejledning til valg og anvendelse af specifikke produktgrupper. Målgruppeindgange og guides udvikles på baggrund af sparring med eksterne samarbejdspartnere, der repræsenterer hjælpemiddelområdet på deres fagområde.

Socialstyrelsen er siden marts 2020 begyndt at afholde webinarer på hjælpemiddelområdet for og med eksterne samarbejdspartnere, såsom Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, Socialtilsynet, professionshøjskolerne, kommunernes sagsbehandlere m.fl. Socialstyrelsen faciliterer faglige netværk på hjælpemiddelområdet særligt med fokus på områderne bil, bolig, kommunikation og den stående, siddende og liggende stilling. Erfaringsudveksling på det almene hjælpemiddelområde faciliteres på Hjælpemiddelbasens webforum.

Socialstyrelsen er projektejer og har projektledelsen på projektet "Målrettet udbredelse af viden om handicap og beskæftigelse" i projektperioden 2020-2021. Projektet har til formål at etablere en vidensplatform, der samler relevant viden på tværs af ressortområder, og som giver personer med handicap, virksomheder, jobcentre og socialforvaltninger en nem og overskuelig ad-

gang til information om handicapspecifikke indsatser og støttemuligheder, herunder velfærdsteknologiske løsninger, der muliggør et aktivt arbejdsliv, samt viden om økonomiske konsekvenser af beskæftigelsesfremmende indsatser.

Socialstyrelsen har formandskabet og sekretariatsfunktionen for Rådet for Tryghedsskabende Velfærdsteknologi. Rådet er nedsat for perioden 2019-22 og udgør en selvstændig forvaltningsenhed, som har til formål at understøtte implementeringen af servicelovens nye magtændelsesregler, for så vidt angår anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi. (jf. lov om social service § 128a). Rådet rådgiver social- og ældreministeren og indstiller årligt en positivliste over velfærdsteknologiske løsninger, der kan anvendes efter servicelovens magtændelsesregler.

Kvalitet og tilgængelighed på hjælpemiddelområdet

Socialstyrelsens deltager i standardisering på hjælpemiddelområdet. Dette bidrager til at opstille handicap- og hjælpemiddelfaglige krav til hjælpemidlers kvalitet og til tilgængelighed for produkter og services. Informationer om standardisering på hjælpemiddelområdet formidles på Hjælpemiddelbasen og i Socialstyrelsens indkøbsskabeloner. Indkøbsskabelonerne er guides til udarbejdelse af kravspecifikationer ved udbud og indkøb på hjælpemiddelområdet

Unge med autisme og overgangen til et selvstændigt voksenliv

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

I Udviklings- og Investeringsprogrammerne blev der i 2019 igangsat et projekt, som 1) skal screene efter sociale og mestringsrettede metoder og indsatser målrettet unge med autisme, og som 2) skal modne (udvikle og tilpasse) indsatser til unge med autisme.

Målgruppen af unge med autisme er stigende, og samtidig viser forskning, at voksne med autisme generelt klarer sig dårligere i voksenlivet på parametre som uddannelse, beskæftigelse, oplevet livkvalitet og trivsel end andre voksne med kognitive funktionsnedsættelser. Projektets mål er at udvikle indsatser, som kan støtte unge med autisme med kompetencer til at kunne mestre et så selvstændigt voksenliv som muligt og udbrede viden om, hvordan unge med autisme kan støttes på et forebyggende og foregribende niveau.

På baggrund af kerneelementer fundet i screeningen blev der i 2019 udviklet to læringsforløb, og i 2020 blev de to læringsforløb implementeret i seks kommuner. Læringsforløbene justeres løbende i kommunerne frem til udgangen af 2022. Projektet afsluttes i 2022 med en evaluering af læringsforløbene.

Tegnsprogstolkning i krisesituationer

Justitsministeriet

Ved kriser og større hændelser prioriterer politiet kommunikation til befolkningen højt. I den forbindelse anvender politiet en bred vifte af kanaler til krisekommunikation.

Til brug for kommunikation til personer med hørehandicap kan kommunikation for eksempel ske igennem beredskabsmeddelelser og ved udsendelse af SMS'er til de mobiltelefonnumre, der er tilmeldt døve-ordningen eller applikationen Mobilvarsling. Derudover kommunikerer politiet blandt andet via www.politi.dk, de sociale medier, ved pressemøder og igennem de etablerede nyhedsmedier. I forbindelse med håndteringen af COVID-19 har der ved myndighedernes pressemøder i videst muligt omfang været tegnsprogstolke til stede. Overvejelser om inddragelse af tegnsprogstolkning vil også efter COVID-19 indgå som en fast bestanddel i politiets krisekommunikation.

9. Viden og dataindsamling

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 31: Statistik og dataindsamling og 33: National gennemførelse og overvågning.

I henhold til artikel 31 forpligter deltagerstaterne sig til at indsamle passende oplysninger, herunder statistiske og forskningsmæssige data, som blandt andet skal anvendes til at bidrage til vurderingen af deltagerstaternes overholdelse af deres forpligtelser i henhold til konventionen.

I henhold til artikel 33 skal deltagerstaterne blandt andet udpege eller oprette en koordinerende funktion i centraladministrationen for at lette tværgående indsatser i forskellige sektorer og på forskellige niveauer, ligesom de skal udpege en eller flere uafhængige funktioner med henblik på at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af konventionen. Det civile samfund skal inddrages og deltage i overvågningsprocessen.

Der bør målrettet arbejdes for at forbedre vores viden om mennesker med handicap gennem forskning og konkrete udviklingsprojekter og ved at samle viden om effekten af de indsatser, der iværksættes for at understøtte inklusion, ligebehandling og selvhjulpethed.

Målet er også fremover at arbejde for at forbedre statistik og data på handicapområdet og for at skabe ny viden om udfordringer og løsninger for derigennem at understøtte handicapkonventionens målsætninger på dette område. Analyserne i Social- og Ældreministeriets årlige socialpolitiske redegørelse adresserer blandt andet videnshuller på socialområdet og tager sigte på at opnå mere dækkende viden om, hvad der karakteriserer de forskellige målgrupper, hvilke indsatser de får, hvad indsatserne koster, og hvad resultaterne af indsatserne er.

Derudover introducerede Social- og Ældreministeriet i januar 2018 den socialøkonomiske investeringsmodel (SØM), som har til formål at give kommunerne et værktøj, der kan styrke de lokale beslutningsgrundlag for konkrete indsatser på voksen-handicapområdet. Med satspuljeaftalen for 2017 blev der afsat midler til at udvide SØM med børne- og ungeområdet. Denne udvidede version af modellen lå klar i efteråret 2018. Modellen opdateres og videreudvikles yderligere i perioden 2019-2021.

I de kommende år vil der særligt blive arbejdet for at genere og videreformidle ny viden, herunder viden om sociale metoder på handicapområdet.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Viden og dataindsamling.

Socialpolitisk Redegørelse

Social- og Ældreministeriet

Social- og Ældreministeriet udgiver hvert år en Socialpolitisk Redegørelse der gør status for den socialpolitiske indsats og beskriver målgrupperne på området, herunder personer med handicap.

Redegørelsens analyser er blandt andet med til at styrke vidensgrundlaget og fremme en mere analyse- og datadrevet prioritering på socialområdet. Analyserne bidrager således med at skabe ny viden om, hvad der karakteriserer de forskellige målgrupper, hvilke indsatser de får, hvad indsatserne koster, og hvad resultaterne af indsatserne er.

Redegørelsen indeholder hvert år særlige temaanalyser af målgrupperne på socialområdet. I redegørelsen i 2019 indgår et kapitel om børn og unge med handicap, der modtager indsatser efter serviceloven. Kapitlet besvarer spørgsmål om, dels hvor mange børn og unge med handicap der er i Danmark, dels hvordan det går dem, når de bliver voksne. Analysen viser blandt andet, at langt færre unge med handicap kommer i gang med en uddannelse og i beskæftigelse sammenlignet med andre unge. I redegørelsen i 2020 indgår et kapitel om tilbuds billedet på det specialiserede socialområde, hvor det blandt andet belyses, hvor mange tilbud, afdelinger og pladser, der findes på voksenområdet.

Evalueringen af det specialiserede socialområde

Social- og Ældreministeriet

Som beskrevet i kapitel 8 igangsatte regeringen i 2020 en evaluering af det specialiserede socialområde. Som en del af evalueringen foretages en række nye analyser af både tilbud og målgrupper på det specialiserede socialområde. Således er der blandt andet udarbejdet en analyse om den geografiske dækning af tilbud på det specialiserede socialområde og en om kommunernes brug af botilbud i andre kommuner. Som en del af evalueringen udarbejder VIVE desuden en komparativ undersøgelse af det specialiserede socialområde i Danmark, Sverige og Norge, og Ankestyrelsen udarbejder tre analyser om bl.a. kommunernes praksis vedr. visitation til botilbud og kommunernes overvejelser ved valg af opholdssteder og døgninstitutioner.

Analyserne bliver – i takt med at de færdiggøres – offentliggjort på Social- og Ældreministeriets hjemmeside: www.sm.dk.

Analyserne, som bidrager med ny og grundig viden om området, danner grundlag for evalueringens spor 3, hvor der ses på løsningsperspektiver.

Personer med Handicap – Hverdagsliv og levevilkår

Social- og Ældreministeriet

Med aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet for 2020 blev initiativet, om at måle og danne et overblik over de muligheder og barrierer, som personer med handicap møder i deres hverdag, videreført. Således vil SHILD – Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark blive gennemført i 2020, og følge op på undersøgelserne fra 2012 og 2016. Dermed vil det blive muligt at følge udviklingen over tid.

SHILD skal bidrage til, at der kan udarbejdes en rapport (levetilårsundersøgelsen) i 2021, der kan give indikationer på, hvor barrierer kan brydes og muligheder kan styrkes.

Levetilårsundersøgelsen centrerer sig om flere hovedpunkter såsom personer med handicaps uddannelses-, sundheds- og beskæftigelsesniveau sammenlignet med den øvrige befolkning. Herudover tilgængeligheden i at deltage i kulturelle og sociale aktiviteter for denne gruppe.

Det er planen, at undersøgelsen gentages hver fjerde år med henblik på at følge udviklingen over tid og opfange eventuelle negative udviklinger.

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM)

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) indeholder en række målgrupper inden for handicapområdet:

- Voksne med ADHD (18 – 65 år)
- Voksne med autisme (18 – 65 år)
- Voksne med udviklingshæmning (18 – 65 år)
- Voksne med erhvervet hjerneskade (18 – 65 år)

SØM har til formål at hjælpe kommuner m.fl. med at skabe et overblik over omkostningerne ved en indsats og synliggøre de økonomiske gevinster, der kan være forbundet med investeringer i forebyggelse og vidensbaserede indsatser. Dermed kan SØM være med til at styrke de lokale beslutningsgrundlag for konkrete indsatser på socialområdet, herunder blandt andet på voksenhandicapområdet.

SØM er et beregningsværktøj, der består af to dele - en vidensdatabase og en beregningsramme.

- Vidensdatabase indeholder viden om effekter af en række sociale indsatser målt i danske og internationale studier, herunder indsatser til personer med handicap samt økonomiske konsekvenser for udvalgte målgrupper, dvs. estimater for hvor meget offentlige ydelser og aktiviteter påvirkes, som følge af den effekt indsatsen har på borgeren og priser på disse

ydelser og aktiviteter, som brugeren (f.eks. en kommune) kan anvende i sin beregning. Vidensdatabasen kan fx bruges som inspiration til kommunernes egne beregninger på konkrete indsatser.

- Beregningsrammen guider brugeren trin for trin og bidrager til at beregne det samlede nettoresultat ud fra brugerens input vedr. indsatsens omkostninger og succesrate samt de økonomiske konsekvenser over tid. Beregningerne kan bygge på viden fra vidensdatabasen eller kommunens egen data.

Estimaterne i SØMs vidensdatabase er overordnede skøn baseret på registerdata, som kan være mere eller mindre repræsentative for den konkrete lokale indsats og målgruppe. Gode SØM-beregninger kræver derfor både økonomfaglige og socialfaglige kompetencer samt et godt kendskab til den lokale kontekst, hvor den sociale indsats finder sted.

Modellen er udviklet af VIVE og Incentive i samarbejde med Socialstyrelsen med midler afsat fra satspuljeaftalen for 2016, 2017 og 2018. Fra 2022 er der afsat en permanent bevilling til SØM i regi af aftalen om reserven til foranstaltninger på social, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet. Modellen opdateres og videreudvikles løbende. I 2020 er metoden bag konsekvensestimaterne på voksenområdet forbedret, og datagrundlaget for de nuværende målgrupper af udsatte voksne og udsatte børn og unge er opdateret, så der nu findes konsekvensestimater for op til 10 år i vidensdatabasen. Desuden er brugerfladen forbedret og gjort mere stabil, så det fx er lettere at tilgå viden om effekter i vidensdatabasen og der er tilføjet en ny funktion til modellen, der gør det muligt at beregne budgetøkonomiske konsekvenser, der kan opstå, mens en indsats stadig er i gang. Endeligt er modellens funktionalitet, hvor kommuner kan regne på konsekvenser delt ud på kommunens udvalgs-struktur forbedret. Arbejdet er forankret i en SØM-enhed i Socialstyrelsen

SØM, dokumentation, e-læring og case-eksempler kan tilgås på Socialstyrelsens hjemmeside: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/som-og-okonomiske-analyser/som>

De nationale statistikker om handicapkompenserende indsatser og ydelser til børn og voksne på socialområdet

Social- og Ældreministeriet

Statistikken for voksne med handicap og udsatte voksne belyser dokumentationsindsatsen på en række større kommunale serviceområder herunder handicapområdet.

KL og den daværende regering blev i december 2011 enige om en ny aftale om dokumentation på handicapområdet. Aftalen indebærer blandt andet, at kvaliteten og validiteten af den nationale dokumentation og den lokale ledelsesinformation styrkes via opgørelser på individniveau, og at det fælles begrebsapparat, der er udviklet i regi af Digitaliseringsprojektet på handicap- og udsatte voksenområdet (DHUV) udbredes.

Med de nye data kan man for første gang opgøre antallet af ydelser på CPR-niveau og koble data om ydelsesmodtagerne med en lang række øvrige registeroplysninger til brug for analyse og forskning. Datagrundlaget er baseret på kommunale indberetninger på CPR-niveau om en række ydelser efter serviceloven til borgere med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne, herunder sindslidende samt socialt udsatte, der modtager handicaprelaterede ydelser. Datagrundlaget på området har hidtil bestået af årlige summariske optællinger i kommunerne.

I maj 2015 offentliggjorde Danmarks Statistik oplysninger for 12 kommuner. Antallet af kommuner, der er med i Danmarks Statistik er stigende og ved seneste offentliggørelse fra 2020 var der data fra 75 kommuner. Danmarks Statistik forventer, at alle kommuner vil være en del af statistikken i løbet af få år.

For at få et så dækkende billede af målgruppen som muligt, er der som noget nyt indført indberetningskrav for en række indsatser, som børn og unge med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne kan modtage efter serviceloven. Kommunerne skal indberette disse indsatser fra 1. juli 2021.

Med de nye data vil det for første gang være muligt at opgøre antallet af indsatser på CPR-niveau og koble data om børnene og de unge med en lang række øvrige registeroplysninger til brug for analyse og forskning. De nye data vil også være med til at styrke udviklingen af mere viden om, hvilke indsatser der virker, og derved understøtte at der investeres i de rigtige sociale indsatser for målgruppen.

Viden om sociale metoder på handicapområdet

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Socialstyrelsen udgiver løbende nye temaer inden for handicapområdet på Vidensportalen. Vidensportalen formidler den aktuelt bedste viden på området til fagpersoner, udviklingskonsulenter og ledere i kommunerne. Vidensportalen skal gøre det lettere for kommunerne at finde aktuel viden og bruge denne viden i indsatserne på det sociale område.

Et tema består af en række artikler, som beskriver udvalgte indsatser inden for temaet samt baggrundsinformation i tilknytning til temaet.

Siden 2016 er der udgivet en række temaer på Vidensportalen inden for handicapområdet. Følgende temaer udkommer i 2021/2022:

- Udviklingshæmning og sundhedsfremme
- Fællesskaber/børn og unge i psykisk mistrivsel
- Pårørende.

Derudover er et tværgående tema på tværs af børn, unge, handicap og voksen, der omhandler hhv. sagsbehandling og forebyggelse, på vej.

Temaerne på Vidensportalen kan findes på: www.vidensportal.dk

Vejledende, faglige forløbsbeskrivelser

Social- og Ældreministeriet

Socialstyrelsen udarbejder som led i den nationale koordinationsstruktur, jf. kapitel 8, vejledende, faglige forløbsbeskrivelser på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Forløbsbeskrivelserne har til formål at udgøre en faglig ramme for tilrettelæggelsen af kommunernes indsats over for en række målgrupper og skal indeholde den aktuelt bedste viden om, hvilke tilbud og indsatser der er centrale for målgruppen for at skabe positiv effekt for borgerne herunder hvilke faglige kompetencer, der er relevante at inddrage i indsatsen i de forskellige faser.

Socialstyrelsen har indtil videre udarbejdet seks forløbsbeskrivelser for henholdsvis børn og unge med tidligt konstateret høretab (april 2015/august 2019), børn og unge med alvorlig syns- nedsættelse (januar 2016/juni 2020), voksne med kompleks erhvervet hjerneskade (august 2016), børn med verbal dyspraksi (oktober 2017), børn og unge med sjældne handicap (april 2019) og børn og unge med svær cerebral parese (juni 2019).

Initiativer vedr. ADHD

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har afsluttet tre initiativer målrettet unge og voksne med ADHD og tilsvarende udfordringer:

- I *Bedre hjælp til unge og voksne med ADHD* (sats-puljeprojekt 2015-2018 – forlænget til 2019) blev to indsatser, som havde vist gode resultater i udenlandske studier, afprøvet og evalueret i en dansk kontekst.
- I *Resocialisering af indsatte og tilsynsklienter med opmærksomhedsforstyrrelse* (satspuljeprojekt 2016-2019) blev et samlet koncept afprøvet, vedr. hvordan Kriminalforsorgen og kommunerne i samarbejde kan understøtte dømte personer med udfordringer i forhold til opmærksomhed, impulsivitet og socialt samspil i at leve et liv i frihed uden kriminalitet.
- *Videnskortlægning af effektive metoder til misbrugsbehandling af borgere med ADHD*, som bidrager med viden om indsatser målrettet unge med ADHD og anvendeligheden af tre specifikke metoder i forhold til målgruppen, blev afsluttet.

Socialstyrelsen er i gang med følgende initiativer målrettet børn, unge og voksne med ADHD og tilsvarende udfordringer:

- I *Udbredelse af mestringsindsats til unge og voksne med opmærksomhedsforstyrrelse* (UIP 2020) udbredes metoden R&R2-ADHD til 15-18 interesserede kommunale, regionale og private aktører, med henblik på at give disse aktører adgang til effektive indsatser, der kan give borgere over 16 år med opmærksomhedsforstyrrelser et bedre fundament for at mestre hverdagslivet. Initiativet bygger på satspulje-projektet "Bedre hjælp til unge og voksne med ADHD", hvor R&R2-ADHD er afprøvet og evalueret med gode resultater.
- I *Mestringsprogram til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser* (UIP 2021) udvikles og modnes et program målrettet 8-14 årige børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Programmet består af et gruppeforløb til børnene med tilhørende kompetenceforløb til voksne omkring børnene. Formålet med indsatsen er at styrke børnenes mestring af hverdagen for derigennem at øge deres trivsel. Programmet udvikles og modnes over en treårig periode af Socialstyrelsen i samarbejde med forskere og udvalgte kommuner.
- I *Styrket overgang til og fastholdelse på ungdomsuddannelse for unge med handicap (BUIP 2021-2024)* skal der udvikles og modnes en model forankret på socialområdet, der kan støtte unge med handicap i at starte på og gennemføre en ungdomsuddannelse. Modellen vil blive baseret på aktuelt bedste viden med fokus på både organisatoriske, personlige og sociale forhold. Målgruppen for initiativet er unge med handicap i alderen 14-25 med de kognitive forudsætninger til at gennemføre en ordinær ungdomsuddannelse med rette støtte. Det forventes, at unge med ADHD og tilsvarende udfordringer er en betydelig del af målgruppen.

Forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap

Social- og Ældreministeriet/Socialstyrelsen

Børn og unge med handicap bliver i højere grad end andre børn og unge udsat for seksuelle og voldelige overgreb. Socialstyrelsen udmeldte i 2018 en ansøgningspulje målrettet frivillige og private organisationer samt interesseorganisationer. Ansøgningspuljen har til formål at støtte initiativer, der styrker evnen til grænsesætning og konflikthåndtering hos børn og unge med handicap for dermed at forebygge seksuelle overgreb. Initiativerne, der opnår støtte via puljen, løber fra december 2018 til december 2021. Der vil desuden blive foretaget en evaluering af puljen. Projektet er finansieret af satspuljen 2018.

Fem organisationer arbejder med at producere produkter og initiativer, der kan hjælpe børn og unge med handicap og forebygge seksuelle overgreb over for disse. I 2021 lancerer evaluator (Socialt Udviklingscenter – SUS) en hjemmeside, hvor alle organisationers produkter og initiativer præsenteres. De fem organisationer, der har modtaget støtte fra ansøgningspuljen er: Sammenslutningen af Unge med Handicap (SUMH), ADHD foreningen, Autisme foreningen, CP Danmark -Landsforeningen for cerebral parese og Udviklingshæmmedes Landsforbund (ULF).

10. Internationalt samarbejde

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 11: Risikosituationer og humanitære nødsituationer, artikel 32: Internationalt samarbejde, artikel 34: Komiteen for rettigheder for personer med handicap, artikel 35: Beretninger fra deltagerstaterne, samt artiklerne 36-50 om-handlende procedure for samarbejde og forpligtelser deltagerstater og komiteen imellem.

I henhold til artikel 11 skal deltagerstaterne sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer herunder væbnede konflikter, humanitære nødsituationer og naturkatastrofer.

I henhold til artikel 32 anerkender deltagerstaterne vigtigheden af internationalt samarbejde og fremme deraf til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne for konventionen. Deltagerstaterne forpligter sig til at medtænke mennesker med handicap i dette arbejde.

Artikel 34 indeholder bestemmelse om nedsættelse af en komité for rettigheder for personer med handicap, herunder bestemmelser om antallet af medlemmer, valg af medlemmer, valgperiodens længde og vederlag.

Artikel 35 indeholder bestemmelser om deltagerstaternes forpligtelse til at afgive beretning til FN's Handicapkomite om de foranstaltninger, der er truffet til gennemførelse af deres forpligtelser efter konventionen. Beretning skal afgives mindst hvert fjerde år samt yderligere, når komiteen udbeder sig det.

Artiklerne 36-50 indeholder blandt andet bestemmelser om behandling af deltagerstaternes beretninger, samarbejdet mellem deltagerstaterne og komiteen, komiteens beretning mv. samt bestemmelser om ikrafttræden af konventionen, ændringer og opsigelse.

Med ratifikationen af FN's Handicapkonvention i 2009 forpligtede Danmark sig til at arbejde for at fremme det internationale samarbejde til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne i FN's Handicapkonvention. Det vil blandt andet kunne lette forskningssamarbejde og adgang til videnskabelig og teknisk viden.

Ved at underskrive konventionen har Danmark - på lige fod med de andre deltagerstater - forpligtet sig til mindst hvert fjerde år at afgive beretning til FN's Handicapkomité om de foranstaltninger, der er truffet til gennemførelse af forpligtelserne efter konventionen, og om de fremskridt, der er gjort i den henseende. Alle deltagerstater mødes regelmæssigt til en konference for at behandle ethvert forhold vedrørende gennemførelsen af konventionen.

Danmark har senest afleveret en samlet anden og tredje periodisk rapport til FN's Handicapkomité i foråret 2020. Afrapporteringen følges af en eksamination, som dog for nuværende er udskudt på ubestemt tid på grund af COVID-19.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Internationalt samarbejde.

Internationalt arbejde

Social- og Ældreministeriet

Danmarks anden og tredje afrapportering til FN's Handicapkomité

Danmark ratificerede FN's Handicapkonvention og den valgfri protokol om en individuel klageadgang i henholdsvis 2009 og 2014. Danmark blev senest eksamineret ved FN's Handicapkomité i september 2014 efter at have afleveret den første periodiske rapport til komitéen den 24. august 2011. I komitéens afsluttende anbefalinger vedrørende eksaminationen blev Danmark inviteret til fremadrettet at benytte en simplificeret afrapporteringsprocedure. Formålet med proceduren er blandt andet at fremskynde afrapporteringsproceduren og gøre den mere effektiv, hvilket vil afhjælpe det store efterslæb i forhold til medlemsstaternes aflevering af rapporter, som flere af FN's komitéer oplever. Danmark accepterede i juli 2017 brugen af afrapporteringsproceduren, og i overensstemmelse hermed afleverede Danmark den 24. april 2020 en samlet anden og tredje periodisk rapport til FN's Handicapkomité. Rapporten indeholder svar og status på komitéens tidligere anbefalinger, og er resultat af et samarbejde mellem en række ministerier, som følge af det sektoransvar, der gælder på handicapområdet. Selve eksaminationen ved FN's Handicapkomité var planlagt til at skulle afholdes i efteråret 2020, men er for nuværende udskudt på ubestemt tid på grund af COVID-19.

Danmarks formandskab for Nordisk Ministerråd

I 2020 varetog Danmark i samarbejde med Grønland og Færøerne formandskabet for Nordisk Ministerråd, der sammen med Nordisk Råd sætter rammerne for det officielle nordiske samarbejde mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland. Formandskabet for Nordisk Ministerråd varer et år ad gangen, og roterer mellem de nordiske lande.

Inden for det nordiske samarbejde har Rådet for nordisk samarbejde om funktionsnedsættelse (Funktionshinderrådet) siden 2013 fungeret som Nordisk Ministerråds rådgivende organ på handicapområdet. Rådets opgaver er at fremme inklusion af personer med handicap gennem en styrket nordisk vidensudveksling og et tæt samarbejde vedrørende handicappolitik. I lyset af covid-19 pandemien igangsatte Funktionshinderrådet i maj 2020 et initiativ, der skal kortlægge erfaringerne med de særlige udfordringer, som pandemien udgør for personer med handicap. Samtidigt har Funktionshinderrådet fokuseret på at videreføre arbejdet med den nordiske handicapstrategi, *Handlingsplan for nordisk samarbejde om handicap 2018-2022*, som de nordiske lande indledte et samarbejde om i 2018. Handlingsplanen fungerer som Nordisk Ministerråds strategiske samarbejdsdokument på handicapområdet, og går på tværs af alle sektorer inden for Nordisk Ministerråds arbejde. Handlingsplanens tre centrale fokusområder er: Menneskerettigheder, Bæredygtig udvikling og Fri bevægelighed. Opfølgningen på arbejdet med handlingsplanen gennemføres hvert andet år, hvor Funktionshinderrådet fremlægger en statusrapport for Nordisk Råd. Den seneste statusrapport blev offentliggjort i 2019 og fokuserede på, hvordan handicapperspektivet integreredes i de nordiske landes politikker samt internt i Nordisk Ministerråds sekretariat og institutioner. Næste statusrapport præsenteres i 2021.

Under formandskabet i 2020 igangsattes også formandsskabsprojektet *Nordens unge i bæredygtige fællesskaber*, der har et delprojekt om nordiske unges psykiske mistrivsel, med fokus på at kortlægge årsager og analysere det social- og sundhedsfaglige samarbejde. Derudover

stod Socialstyrelsen sammen med Nordens Velfærdscenter (NVC) for et webinar i efteråret 2020, der handlede om muligheder og udfordringer for personer med handicap i forbindelse med øget digitalisering af sociale ydelser.

Handicapperspektivet er også integreret i Nordisk Ministerråds *Vision for det nordiske samarbejde – om et grønt, konkurrencedygtigt og socialt bæredygtigt Norden*, som de nordiske statsministre vedtog i september 2019. Visionen rummer 12 overordnede, tværfaglige mål for 2021-2024, hvoraf et handler om at bevare tilliden og sammenhængskraften i Norden, herunder de fælles værdier om inklusion og ikke-diskrimination.

Udenrigsministeriet

Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi

I Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi "Verden 2030"⁵ er personer med handicap inkluderet i prioriteten om at nå de mest sårbare ('leave no one behind') herunder i krisituationer. Danmarks udviklingssamarbejde baserer sig på en menneskerettighedsbaseret tilgang. Tilgangen baserer sig på fire principper om ikke-diskrimination, deltagelse og inddragelse, åbenhed og ansvarlighed. Den specifikke nationale kontekst i Danmarks partnerland vil afgøre, hvorvidt det danske udviklingsengagement vil omfatte specifikke indsatser rettet mod forbedring af menneskerettigheder for mennesker med handicap.

Finansiering til indsatser med mennesker med handicap under udviklingsbistanden

Udenrigsministeriet finansierer over Civilsamfundsrammen på finansloven en pulje til Danske Handicaporganisationer, der giver mulighed for at søge om støtte til udviklingsprojekter i samarbejde med partnere i udviklingslandene. Danske Handicaporganisationer kan desuden anvende op til 20 pct. af puljebevillingen til at gennemføre egne aktiviteter, der støtter op om puljernes formål og aktiviteter. Den samlede støtte til Danske Handicaporganisationer er 43,5 millioner kroner årligt. Bidraget muliggør endvidere en synliggørelse og aktiv deltagelse af Danske Handicaporganisationer i en række globale civilsamfundsnetværk i FN og EU regi i forhold til at øve effektiv fortalervirksomhed for særlige hensyn for mennesker med handicap.

Herudover indeholder tilskudsmodaliteter under puljeordninger, som forvaltes af Danske Handicaporganisationer, Civilsamfund i Udvikling, Dansk Ungdoms Fællesråd og Center for Kirkeligt Udviklingssamarbejde mulighed for at inkludere handicapkompensation for deltagelse af mennesker med handicap og hjælpere i såvel kurser i Danmark som aktiviteter i udviklingslandene.

I tillæg hertil kan indsatser vedrørende personer med handicap indgå i delelementer i Udenrigsministeriets landeprogrammer og partnerskaber med danske civilsamfundsorganisationer samt bidrag til multilaterale organisationer og fonde. Udenrigsministeriet har i 2019 introduceret en ny policy-markør, der på længere sigt vil gøre det muligt at opgøre, hvor stor en andel af den danske udviklingsbistand, som understøtter arbejdet med personer med handicap.

⁵ En ny udviklingspolitisk strategi er under udarbejdelse og forventes færdiggjort inden sommeren 2021.

Mennesker med handicap i humanitære kriser

Det er en prioritet fra regeringens side, at den humanitære bistand når ud til de personer, der er i størst nød. Mennesker med handicap er blandt de allermest sårbare i humanitære kriser.

Danmark så med glæde på lanceringen af IASC guidelines om inklusion af mennesker med handicap i humanitære kriser i november 2019. De nye guidelines skaber et fundament for yderligere dialog med partnere.

Kvinder og piger med handicap er særligt hårdt ramt, bl.a. ift. deres adgang til livreddende SRSR-ydelser samt beskyttelse imod og behandling af seksuel og kønsbaseret vold. Dette tema berøres ofte i partnerskabet Call to Action Against Gender Based Violence, hvor Danmark overtog formandsskabet i januar 2021.

Inklusion af mennesker med handicap under COVID-19 respons

Danmark etablerede i 2020 en standby-pulje på 1 mia. kr. til indsatsen mod COVID-19 i Afrika og nærområder, som blev udmøntet gennem tre hjælpepakker. COVID-19 hjælpepakke II, som blev vedtaget 2. juni 2020, har særligt fokus på afledte konsekvenser af krisen for nogle af verdens mest sårbare grupper, herunder mennesker med handicap. Således indgår personer med handicap som en integreret del af spor 1: *Sundhed: Bekæmpe smitten og styrke sundhedsresponsen med særlig fokus på piger og kvinder i afrikanske prioritetslande og regioner* (90 mio. kr.), samt spor 2: *Holde hånden under de svageste - bekæmpe sult, sikre jobs, uddannelse, og begynde med de mere langsigtede grønne løsninger i Afrika prioritetslande og regioner* (100 mio. kr.). Personer med handicap er desuden en af de primære målgrupper for én af to indsatser i spor 3: *Flygtninge- og fordrivelseskriser: Adressere de særlige udfordringer i Sahel og på Afrikas Horn* (60 mio. kr., herunder 20 mio. til projekter med personer med handicap som en af de primære målgrupper).
